Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 23 (1517) ГОД XXX БЕЛАСТОК 9 ЧЭРВЕНЯ 1985 г. ЦАНА 8 зл.

КРАЯЗНАЎЧЫ СЛОЎНІК

Грузкая

Трапіць у гэтае невялічкае сялцо няцяжка: з шашы Кляшчэлі — Мілейчыцы, у двух кіламетрах за вёскай Дашы, паварочваеце направа і ў кіламетры па нядрэннай жвіроўцы вы ўжо ў Грузкай. Як мяркуе патомны грузкавец Іван Качук (з 1909 года нараджэння) вёсачка заімела назву ад грузкавага броду на рачулцы Грузкая, якая выцякае непадалёк і ўпадае ў рэчку Нурэц. Калісьці рачулка не была такім мізэрным ровам, як цяпер, бо пры паншчыне па ёй нават дрэва „гналі“ з навакольных лясоў.

Старажытны чалавек пакінуў сляды свайго прабывання тут трыма магільнымі курганамі. Каля былога маёнтку Калечыцы дагэтуль захаваўся з іх толькі адзін, зямлю з другога даўно ўжо вывезлі на пабудову дарог, а трэці якраз цяпер гіне, бо з яго бяруць зямлю. Па апавяданнях можна меркаваць, што гэтыя „копцы“ — могільнік беларускага племені дрыгавічоў, пасля крэпасці якіх захавалася гарадзішча каля вёскі Малочкі. Абодва помнікі — гарадзішча на правым беразе рачулкі і могільнік на левым — трэба, мабыць, аднесці да VIII-XII стагоддзяў. Магчыма, што гэтае дрыгавіцкае насельніцтва загінула, або было выселена падчас тых кровапралітных знішчажальных падзей, якія навалiліся на наша Пабужжа і Панароўе ў XII-XIV ст. ст.

Надзея і аснова мільянерскай гаспадаркі Гаўрылюкоў — іхні сын Яўген.

Упершыню ў вядомых нам дакументах пра „засценак на Грузкім, які адным канцом упіраецца ў рэчку Грузкую“, упамінаецца ў 1560 годзе, а пра весачку Грузкая гаворыцца ў запісе з 1676 года.

Як кожная даўно абжытая мясцовасць, так і Грузкая спавіта легендамі. І так, непадалёк старога гасцінца з Мілейчыцаў у Боцькі час ад часу падарожным явіцца ноччу нейкі дзівосны агонь. Здалёк ён палае яскравым полымем, а па меры, як набліжаешся да яго, — змяншаецца і цалкам гіне. На багне Страшны луг калісьці была такая бяздонная прорва, што як у яе ўпадала карова, то выплывала наверх аж за 30 кіламетраў у рацэ Нурцы каля Бранска.

Легендарнымі сталі таксама і часы паншчыны. З вусных пераказаў вынікае, што тады ў Грузкай быў фальварак, які належаў да двара ў Снежках. Да фальварку належала 8 сялянскіх участкаў (валокаў), якія паны забаранілі дзяліць. Валоку ва ўладанне заўсёды атрымоўваў найстарэйшы сын, а ўсе іншыя дзеці мусілі „выходзіць“ з дому або ў іншыя сем'і, або ў двор „на службу“. Тым, хто ішоў у парабкі, пан даваў кавалачак зямлі пад хату і агарод ды каля паўтары дзесяціны зямлі. Таму, мабыць, у Грузкай захавалася старадаўняя планіроўка паселішча. „Будовалісе кожон оддельно, у выгодных месцах, коло рэчачкі“, — заўважае патомны грузкавец, 76-гадовы Іван Качук, сын эканома ў фальварку. Нягледзячы на забарону драблення гаспадарак, усё ж адчуваўся тут вялікі голад на зямлю. Грузкаўцы адымалі сабе ад вуснаў, ашчаджалі на ўсім, каб толькі прыдбаць які загон. Бралі таксама зямлю ў двары на 4-ы або і 3-і сноп, г.зн. аддавалі пану чацвёртую ці нават трэцюю частку плёну. Вядома, пан здаваў у арэнду самую слабую, самую горшую зямлю, але і за ёю сяляне пхаліся адзін перад другім, болей таго: каб дастаць кавалачак, трэба было пахадзіць на работу ў двор. А плацілі ў двары слаба: жанцу — 2 злотых днёўка, касцу — 2,5 — 3 зл., капачу 1-1,5 зл. А тады 1 кг цукру каштаваў 1 зл. 5 гр.

Мясцовасць не багатая назвамі палеткаў і ўрочышчаў: Высмалёнэ (лес), Вэрх (лес), Кліп (поле), Кузьмінске (поле), Луг (рэчачка, поплаў, лясок), Маёнтковэ (поле), Мосток (поле, поплаў), Мэжы (лес на граніцы з уладаннямі суседняй вёскі Рагачы), Рызкі (поле). Прозвішчы патомных, старых сялянскіх родаў: Бадавец, Барэйчык, Ваўчук, Гаўрылюк, Качук і Манцюк. Цікава, што ў канцы XIX ст. тут у праваслаўных былі падвойныя імёны, напрыклад: Іван Іоў Качук. Магчыма, што гэта была нейкая рэштка традыцыі з уніяцкіх часоў.

Пры цары толькі таму Івану Іову Качуку — эканому ў фальварку — удалося накіраваць двух сыноў у ваенныя школы, дзеці іншых заставаліся або на

(Працяг на стар. 4)

Ахова Пагранічча

Адгрымелі ў Еўропе апошнія стрэлы II сусветнай вайны. Польская дзяржава адрадзілася ў новых, справядлівых межах. Яна вярнулася на даўнія пястоўскія, этнічна польскія землі над Балтыкай, Одрай і Нысай. 18 мая 1945 года камандуючы II Арміі Войска Польскага, генерал Кароль Сярчэўскі атрымаў загад забяспечыць заходнюю граніцу краіны. Загад быў выкананы 10 чэрвеня 1945 года франтавымі часцямі Людовага Войска Польскага. Нягледзячы на тое, што Войскі Аховы Пагранічча былі сарганізаваны некалькімі месяцамі пазней, то дзень 10 чэрвеня адзначаецца як свята польскіх пагранічнікаў.

У першыя пасляваенныя гады ахоўваць дзяржаўную граніцу было вельмі цяжка. Гаспадарка была разбурана вайной. Народная ўлада толькі што станавілася. Амаль на ўсёй тэрыторыі краіны дзейнічалі варожыя падпольныя групы. Пагранічныя раёны былі найбольш небяспечнымі. Не хапала афіцэрскіх кадраў і вопыту ў ахове пагранічча. Арганізаванне Войск Аховы Пагранічча мела вялікае значэнне для Народнай Польшчы. Служба пагранічнікаў праходзіла ў цяжкіх умовах. Аднак ужо ў канцы 1945 года Войскі Аховы Пагранічча перанялі ахову дзяржаўнай мяжы. Сярод салдатаў і афіцэраў польскіх пагранічнікаў многа было тых, якія раней служылі ў Савецкай Арміі і здабывалі вопыт у забеспячэнні граніцы. І так, першым шэфам дэпартамента ВОП ПНР быў палкоўнік Гвідон Чэрвіньскі. Нарадзіўся ён у 1902 годзе каля Стоўбцаў на Міншчыне. З 1918 года служыў і змагаўся за Савецкую ўладу ў Чырвонай Арміі. У трыццатыя гады закончыў вышэйшую афіцэрскую школу і пасля быў камандзірам вайсковай часці пагранічнікаў, у тым служыў і на Беларусі. У суровы 1941 год, як камандзір палка змагаўся ён пад Масквой, там быў цяжка паранены. Вясной 1943 года палкоўнік Гвідон Чэрвіньскі папрасіў перанесці яго ў арганізаванае ў Сельцах над Акой Войска Польскае. У яго шарэнгах прайшоў баявы шлях ад Леніна да Берліна. У маі 1946 года яму было прысвоена званне генерала. Чэрвіньскі і многія іншыя выхадцы з беларускай зямлі ўнеслі знач-

(Працяг на стар. 3)

НА мяжы

АБ ТЫМ, ЯК Я БЫЎ „ПАКОЙНІКАМ“

Памёр я ў 1948 годзе, і смерць мая трывала тры дні. А сталася гэта так.

У 1948 годзе я быў арганізацыяй „Служба Польшчы“ пакліканы ў школу планёраў (шыбоўцаў). Цэлы месяц быў у гэтай школе ў Жадкове на Пазнаншчыне. Уражанні, вынесеныя мной з тае школы, з палёту планёрамі — незабыўныя. Аднак не ўражанні складаюцца на істоту гэтага фельетона, а, як я ўжо сказаў, мая смерць.

Некалькі дзён перад заканчэннем планёрнага курсу, прыехаў да нас фатограф і нарабіў, між іншымі і мне, многа здымкаў. У сувязі з тым, што фатограф не мог перадаць мне здымкі да майго выезду, я даў яму адрас маёй сястры, якая вучылася ў Беластоку, з просьбай, каб на гэты адрас выслаў здымкі. Фатограф вельмі хутка выканаў маю просьбу і гэта сталася прычынай усёй драмы.

Мая сястра, схільная да істэрыкі і панікі, атрымаўшы здымкі, зразумела, што я забіўся, упаўшы з планёрам, і школа адаслала мае перадсмяротныя здымкі. Зразумела, што на такую „логіку“ здольная толькі жанчына. Схапіўшы здымкі, сястра прыпёрла ў Бандары, паказала здымкі і прадставіла сваё тлумачэнне здарэння. Лёгка сабе ўявіць тую драму, якая разыгралася ў маёй хаце: усе лямманты, плачы, нараканні, тым болей, што я быў у сям'і адзіным сынам і найменшым дзіцём.

Вестка аб маёй смерці блісkaвіцай абляцела ўсе Бандары. Я сабе ў гэты час спакойна ехаў цягнікамі з Познані ў Варшаву, з Варшавы ў Беласток, з Беластока ў Нараўку. Праўда, у Бельску спаткала мяне прыкрая нечаканасць. У перапоўненым вагоне ехаў нейкі дзівак, якому ўкралі з кішэні ручку і акуляры. У сувязі з тым, што я стаяў блізка, яму здалося, што гэта якраз я сцібрыў яму ручку і акуляры. Дзівак нават мяне вывалак з вагона. Я спакойна паддаўся гэтай аперацыі, бо ведаў, што ў маіх кішэнях і мяшочку няма ні акуляраў, ні ручкі. З гэтай якраз прычыны запрапанаваў, каб зрабіць мне рэвізію. У канцы канцоў дзівак павервыў у маю нявіннасць, і я сабе паехаў без прыгод у Нараўку, з якой у Бандары толькі дванаццаць кіламетраў. Ішлося мне лёгка і радасна. Не магло быць па-другому, бо мне ж нават і ў галаву не прыйшло, што ў Бандарах я для ўсіх — пакойнік.

Калі я ўзышоў на мост, ад якога ў вёску ўсяго сто метраў, сутыкнуўся з дзіўнай з'явай. Прысутныя там дзеці застылі з шырока разяўленымі ратамі і непрытомнымі вачыма. Я не ведаў, у чым справа. Тады, калі для дзяцей усё было ясна: яны былі перакананы, што пабачылі пакойніка. Апрытомнеўшы, дзеці ірванулі ў Бандары з крыкам, што ідзе ў вёску пакойнік.

Мінуты праз тры я ўжо стаяў на бандарскай вуліцы, акружаны не жыхарамі. Кожны з прысутных кранаў мяне рукамі. Сярод натоўпу быў і мой бацька. Толькі тут я даведаўся, што вёска ўспрымала мяне як пакойніка.

Я кінуўся дахаты і там застаў залітую слязамі матку і сясцёр. Узяў у рукі дурацкія здымкі, якія сталіся прычынай не меней дурацкай панікі. Урэшце апалі эмоцыі, і я з вялікай прыемнасцю парваў здымкі на дробныя кавалачкі.

Калі ўсё супакоілася і ўсе канчаткова паверылі, што я жывы, пайшоў я сабе на вуліцу. А там суседка каваліха сказала:

— Будзеш вельмі доўга жыць, бо ўсе тыя, каго за жыцця палічаць пакойнікам, жывуць вельмі доўга.

Алесь Барскі

Весткі з Беларусі

ЭЛІКСІР З БЕЛЫХ ГАЁЎ

Звон салодкага капяжу чуецца сёння ў беластволых гаях рэспублікі — ідзе масавы збор бярозавага соку.

Сотні аўтацыстэрнаў курсіруюць на маршрутах: лес — кансервавы завод. Перапрацоўку асвяжаючага напітку вядуць каля сарака спецыялізаваных прадпрыемстваў рэспублікі, якія працуюць у тры змены. Смачны і карысны для здароўя напітак выпускаецца ў чыстым выглядзе і змешаны з сокам чарніц або яблык.

НА СЦЭНУ ЎСЁЙ СЯМ'ЁЙ

Конкурс сямейных ансамбляў стаў традыцыйным у Карэліцкім раёне Гродзенскай вобласці. Сёлета ў ім удзельнічала дзесяць калектываў.

Сімпатыі гледачоў былі аддадзены сямейству Адзярэйка з вёскі Райца. На сцэну раённага Дома культуры выйшла дзесяць удзельнікаў мастацкай самадзейнасці. Галава сям'і — Сяргей Мікалаевіч і яго жонка — Ніна Уладзіміраўна, дочкі — Ала і Наталля, браты Сяргея Мікалаевіча — Георгій, Анатоль, Валерый, іх жонкі — Ніна і Аліна, сястра Таіса. Апладысментамі гледачы сустрэлі і сямейны ансамбль Башко. Разам з Анатолем Максімавічам у конкурсе прынялі ўдзел яго сыны — Анатоль і ўнукі — Аляксандр, Дзмітрый. З цікавымі праграмамі выступілі таксама муж і жонка Руцы, бацька, маці і дачка Круглікавы і іншыя сямейныя ансамблі.

НА ПЛАВАННЕ Ў ПАЛІКЛІНІКУ

Усе малышы новага мікраraёна Магілёва — Задняпроўя пачнуць вучыцца плаваць з трохтыднёвага ўзросту. Для гэтага ў новай паліклініцы, якая адкрылася тут, пабудавалі спецыяльную бальнічную лячэбніцу з ваннамі і двума басейнамі.

Спачатку малышы вучацца трымацца на вадзе, атрымліваюць першую аздараўленчую загартоўку. Адначасова бацькі праходзяць стажыроўку па далейшаму абучэнню дзіцяці плаванню ў дамашніх умовах. А калі дзеці крыху падрастуць, у паліклініцы іх навучаць ныраць і плаваць.

Дзецям трох — дзесяці год аддалі басейн, дзе будуць трэніравацца тыя, хто ўпусціў найбольш спрыяльныя тэрміны для абучэння, і тыя, каму рэкамендавалі лячэбнае плаванне.

У новым цэнтры здароўя ёсць фізіятэрапеўтычнае аддзяленне і аддзяленне аднаўленчага лячэння, кабінет масажу, зала лячэбнай фізкультуры.

ПТУШЫНЫЯ БАЗАРЫ

Першы ў Беларусі гарадскі прыродны заказнік створаны ў Мінску на Драздоўскім вадасховішчы. Каля плаціны збіраюцца птушыныя базары. Сталі гняздзіцца тут і рэдкія віды птушак, занесеныя ў Чырвоную кнігу БССР, — лебедзі-шыпуны, малыя чайкі і крачкі. Усяго ў заказніку 57 відаў птушак.

Пасля расчысткі і расшырэння рэчышча ракі Свіслач, што працякае праз Мінск, будаўніцтва на ёй каскада вадасховішчаў і сажалак, разбіўкі новых паркаў, сквераў і бульвараў сюды сталі заварочваць з пастаянных пералётных шляхоў многія птушкі. Аблюбавалі горад качкі, шпакі, ластаўкі, чайкі, дразды, жаўранкі, буслы, сініцы, зяблікі і нават салаўі.

Вырабы шклозавода „Нёман“ на Гродзеншчыне. З выстаўкі „40 год узаемна выгаднага супрацоўніцтва“ ў Беластоку 21 красавіка — 10 мая 1985 г. Фота М. Гайдука.

На захадзе без перамен

ВЫБАРЧАЯ КУХНЯ

„З усіх бутафорскіх прывілей, якімі валодае сучасны працоўны амерыканец, — пісаў Тэадор Драйзер, — самая бутафорская — гэта яго права голасу“. Мільёны амерыканцаў усё яскравей усведамляюць ісціну і ў большасці сваёй да выбарчых участкаў не спяшаюцца. На прэзідэнцкіх выбарах у 1960 годзе ўдзельнічала 63,2 працэнта выбаршчыкаў, у 1968 годзе — ужо 61 працэнт, у 1972 — 55, у 1976 — 53,5, у 1980 — 52,3 працэнта. Апошні раз з 174 мільёнаў амерыканцаў, якія маюць права голасу, за перавыбранне прэзідэнта Р. Рэйгана прагаласавала менш трэці. Гэта значыць, 85 мільёнаў амерыканцаў наогул не ўдзельнічалі ў выбарах.

У ЗША да гэтага часу існуюць шматлікія цэнзы: узроставы, маёмасны, расавы і г.д. Там пануе цэлая сістэма хітрыкаў, якія ў сапраўднасці зводзяць на нішто выбарчыя правы мільёнаў грамадзян. Так, у штаце Нью-Йорк выбаршчык павінен умець у пісьмовай форме адказаць на зададзеныя пытанні, у Алабаме — чытаць, пісаць і растлумачыць любы артыкул канстытуцыі на англійскай мове. А як там галасуюць! Не бюлетэнямі, а націсканнем кнопак на спецыяльных машынах для галасавання. Газета „Вашынгтон пост“ у сувязі з гэтым пісала, як праходзіла галасаванне ў Філадэльфіі: „Машыну для галасавання выводзілі са строю ў чорных (негрыцянскіх) акругах. Рычажкі некаторых машын чамусьці заядала, калі выбаршчыкі спрабавалі прагаласаваць так, як яны лічылі патрэбным“.

Звычайна выбаршчыкі на ўсе гэты хітрыкі амаль не рэагуюць. „Якая розніца, за каго галасаваць“, — абыякава гавораць яны. Зразумець іх не цяжка. Справа ў тым, што ўсе прэтэндэнты, паводле сцвярджэнняў саміх амерыканцаў, так падобны адзін на аднаго, бы тыя разнастайныя гатункі піва, якія разведзены вадой для мяккасці і даюць многа пены. Поспех залежыць ад попыту на рынку прадпрыемцаў, а рэкламныя канторы пастараюцца надаць ім прываблівы стан.

Гавораць, што зараз у амерыканцаў у модзе дабротныя белыя зубы і артыстызм кандыдатаў, шырокая ўсмешка ў любой сітуацыі. Цэніцца паказная маральнасць і адсутнасць цвёрдых пазіцый па вострых сацыяльных, палітычных і эканамічных праблемах.

К. Ч.

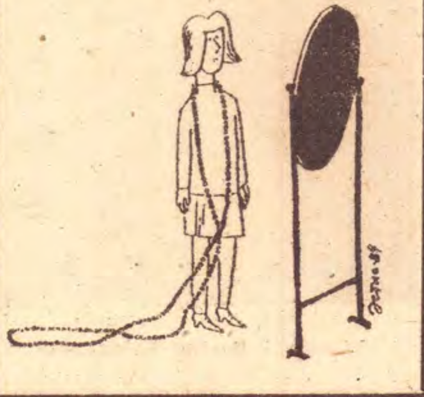
ЗАМАЛЁЎКІ З ЖЫЦЦЯ

Ой, і памяць ужо не тая, і вобраз зацёрты... Не памятаецца ўсяго. Вобраз... вобраз няпоўны.. Цяпер я, о, пярсцёнкі так прыхавала, што і знайсці не магу, а хлопцу патрэбны. Сама з сябе выходжу, пяць разоў хату ўсю перавярнула, і знайсці ніяк не магу.

А гэта ад таго, як тыя шайкі зачасцілі да нас. А гэта ўсё звязана з тымі, што жывуць у нашым блоку. Я падазравала, і гаварыла і была ў міліцыі. Раніцай зрабілі, не скажу, аблаву на гэтых п'яніцаў і назбіралі іх цэлы самаход. Ведаеце, ударыш у стол, ножніцы адазвуцца. Тая сямейка адразу, ні муж, ні жонка, ні дзеці — ніхто нават „дзень добры", ані адазвуцца. І тады... Каб я тады не падышла да іх хітра, ад іх не адчапілася б ніколі. Але і цяпер зяцёк такі з Бельска, славуты, адным словам, здаўна ходзіць за мною, назірае, а яшчэ цяпер і жанчына адна новая да іх далучылася. Прыходзіць увечары і так гаворыць за дзвярыма: „Пусціце мяне ў хату". Я пытаю, хто яна, а было ўжо пазней дзесяці, памятаю, цікавы фільм само быў. А тая ізноў: „Пусці мяне да сябе, то скажу". Стукае, святла на клетцы няма, бо пакралі лямпачкі. Думаю я: „Колькі вас там, чэрцяў, за дзвярыма ёсць, не ведаю..." Яны заўсёды ведаюць, што як гавораць паціху, то я не чую, бо прытвараюся глухой. Дабіваюцца ўсяляк, а то жонкі шукаюць, а то доктара. У нас тут тры адзінокія жанчыны і пара старэчаў, але дзядок яшчэ дужы, бадзёры, страшыў тых бандытаў сякераю, і ўвогуле... І я тады, каб не зшукала, не ведаю, што было б... Гавораць, што наш раённы міліцыянер якісьці мала энергічны. Нат не ведаю, які ён з выгляду...

Але ўвогуле, то міліцыя ўзялася за наш дом. Скажу паціху: ён напалавіну зладзейскі, напалавіну..., і вельмі дрэнную рэпутацыю мае, ведаеце. Мне міліцыянер сказаў: „Тут за 150 злотых забіць могуць, такія бываюць тут людзі". Кажу я гэтаму хлопцу: „Пакуль вы нарадзіліся, я ўжо дзяцей вучыла. Такія вучні былі, як вы, а можа і старэйшыя, зараз жа пасля вайны". „А, значыцца, вы — педагог, вы да гэтых бандытаў падышлі псіхалагічна". А так, я была настаўніцай, і яшчэ не забылася, як з такімі падлеткамі гаварыць...

І НЯМА СПАКОЮ

Ведаеце, як нам тыя здароўе выелі! Аконца ў дзвярах няма, а і так лямпачкі выкручаны, нічога не відаць. Стаяць, дапытваюцца, сядзяць па 5 гадзін у таксоўцы пад блокам. Не вытрымала я, крычу: „А пашлі вы да чорта, зладзеі! Юрка, уставай ты хутчэй, чаго там валяешся ў ложку! Маці тут ваюе пад дзвярыма. Яшчэ смяецца! Не смейся, не смейся, паглядзі, што тут будзе..." А Юрка мой цяпер ужо ў арміі. Крычу: скажы камандзіру, каб цябе пускаў дахаты начаваць, а то маці сама!"

А тая адзываецца, што яна доктара шукае. Нашто ёй лекар, калі шпіталь амаль пад носам? А можа жонка лекара яна? А што мне да таго, з кім хто жыве!

Няма спакою. Калісьці ноч у ноч, як не тая халера, то іншая, а чалавек жа адзінокі. Смяюцца ўжо з мяне, кажуць: „Спадабалася нейкаму, го і прыходзіць".

Калісьці я была баявая. Мама кажа мне: „Не падавай у суд мужа хаця да Вялікадня, то ж якраз Вялікі тыдзень!" А я — не, паехала, памятаю, у сераду. А гэтыя суды, той такі суд развадовы... Колькі гэта здароўя каштуе, колькі ўсяго чалавек наслухаецца. І падумаеш сабе: „Гэта быў твой муж, найдаражэйшы". І ведаеце, якраз 8 год мінула ў студзені ад таго часу, як ён адышоў, і не раз траплялiся сапраўды добрыя людзі, я сказала: „Не!". І хоць бы і дзічкі. Не паніжаю нікога, можа ты і вельмі добры чалавек, і тое, і сёе, але — не! Нічога, што я была настаўніцай, а цяпер я ўжо ніжэй тое, што падмятала, бо тая жанчына не нервавалася: падмятала вуліцу ці бюро. Яна спакойна жыла, а я нервіцу маю. Ён усё казаў, што гэта ад мае працы. Работу каханую я мела, каханую работу, любіла я яе, і дзеці мяне любілі. А дома толькі... з мужанькам маім міленькім... Цяпер то я ўжо і не ведаю, не ўяўляю сабе, як я ўсё гэта перажыла...

Я так гавару, гавару, ведаеце, сказамі такімі абрывачнымі, проста не хапае мне слоў — такое якоесьці атупенне.

Памятаю, вучыла я польскай, рускай і беларускай мовам. Па-беларуску я калісьці плаўна, прыгожа гаварыла. Цяпер ужо нават і ў галаве... што я вучыла па-беларуску. Але як была ў Брэсце, то ведаеце, велікарусы думалі, што я сама з Мінска...

Божа мой, 65 год... Калісьці здавалася мне: што 50 год — гэта найважнейшая граніца. Але не, гэта — 60 год. Ахапляе мяне нейкая меланхолія... роспач... Ужо з горачкі... Дзе ж мая радасць жыцця, дзе ж яна падзелася?

Нядаўна, як мы шукалі тых пярсцёнкаў, дзеці знайшлі якісьці вузельчык. Чорныя панчохі ў ім і іншыя дробязі былі. „Мама, паглядзі, палажыла ты сюды, пэўна, і забылася", — кажа дачка. Не, не забылася. Гэта ўсе мае пажыткі, мой апошні багаж. Вось, што чалавеку астаецца.

Міра Лукша

(Працяг са стар. 1)

АХОВА ПАГРАНІЧЧА

ны ўклад у забеспячэнне дзяржаўнай граніцы Польскай Народнай Рэспублікі.

У 1954 годзе на заходняй граніцы, спаўняючы патрыятычны абавязак, загінуў Віктар Гапунік. Гэта быў малады хлопец з вёскі Зубры на Беласточчыне. Ён трывала ўпісаўся ў хроніку Войск Аховы Пагранічча. З яго асобай неабходна шырэй пазнаёміць насельніцтва Беласточчыны. Аб жыцці і подзвігу Віктара Гапуніка будзе іншым разам.

Бягучы год юбілейны: у ім святкуем 40-годдзе Войск Аховы Пагранічча. Гэты юбілей урачыста адзначаецца ў цэлай краіне, у тым і на Беласточчыне. У маі б.г. уздоўж усяго пагранічча краіны адбылася эстафета пад лозунгам „40-годдзе ВОП". Завітала яна таксама ў Беласток, Сямяцічы, Чаромху і Гарадок. З гэтай нагоды адбыліся сустрэчы ветэранаў, салдат-перадавікоў па службе, моладзі і насельніцтва пагранічных мясцовасцей. На салдацкіх магілах, ля помнікаў барацьбітам за свабоду і народную ўладу ўскладаліся кветкі. Адбываліся ўрачыстыя мітынгі і мастацкія выступленні.

Чаромха — прыгранічная мясцовасць на поўдні нашага ваяводства. Эстафета „40-годдзя ВОП" завітала сюды 20 мая б.г. На плошчы ля дома культуры „Калеяж" трыбуна і эстрада. Ад поўдня прыўзняты настрой. Плошча ўпрыгожаная дзяржаўнымі сцягамі і лозунгамі, запаўняецца моладдзю, жыхарамі Чаромхі і навакольных вёсак. У семнаццаць гадзін прыехала эстафета. Пагранічнікаў прывіталі прадстаўнікі адміністрацыйных улад і палітычных арганізацый гміны. Затым паплылі мелодыі ў выкананні вайсковага аркестра. Святочны настрой у многалюднай публікі. На трыбуне ветэраны Польскага Войска, афіцэры ВОП, прадстаўнікі грамадства. Урачыстыя прамовы з нагоды 40-годдзя Перамогі і ўтварэння ВОП. У іх гаварылася аб традыцыях пагранічных войск, адказнай службе ў ахове дзяржаўнай граніцы і аб супрацоўніцтве з насельніцтвам прыгранічнай зоны.

Неўзабаве на плошчу прыбягае ўдзельнік марафона Мечыслаў Скурнатовіч, які ў гонар юбілею ВОП бяжыць уздоўж дзяржаўнай граніцы ПНР. Публіка цёпла прывітала бегуна воплескамі. Пасля афіцыйнай часткі на эстрадзе выступіў вакальна-інструментальны калектыў „Аверс" з Чаромхі. Змяніў яго аматарскі ансамбль „Пагранічча" з Падляшска-Мазурскай брыгады ВОП. Прадставіў ён пастаноўку, прысвечаную юбілярам перамогі над фашыстамі і пагранічных войск. Паказалі яны таксама ў лірычна-жартоўнай форме штодзённую службу салдата. Маладыя, сімпатычныя самадзейнікі „Пагранічча" сваёй цікавай праграмай запалалі гледачоў.

На заканчэнне ўрачыстасці ў Чаромсе была наладжана сустрэча пакаленняў ля вогнішча. Усе ўдзельнікі пайшлі ва ўрочышча Каганка, дзе прадаўжалася святкаванне. Там былі праведзены конкурсы для гарцэраў.

Прыгожы і цікавы гэта быў дзень у Чаромсе і застанецца ён надоўга ў памяці ўдзельнікаў сустрэчы. Эстафета „40-годдзя ВОП" рушыла ў далейшы рэйд па Беласточчыне і па краіне.

Ян Мордань

Фэстын у Беластоку, Купалле на Нарве

Пасяджэнне Прэзідыума Гарадскога аддзела БГКТ у Беластоку, якое пад старшынствам Валянціны Ласкевіч адбылося 16 мая г.г., абмеркавала і прыняло да выканання план працы да канца 1985 года. Да бягучых заданняў яно залічыла: 1. настойлівыя старанні пра адкрыццё навучання беларускай мовы ў г. Беластоку; 2. развіццё і ўзмацненне розных форм беларускага аматарскага руху; 3. пашырэнне і паглыбленне працы аддзела з дзецьмі і моладдзю; 4. належную падрыхтоўку і праўнае правядзенне розных БГКТоўскіх імпрэзаў.

Члены Прэзідыума дакладна абмеркавалі справы, звязаныя з правядзеннем 30 чэрвеня г.г. у беластоцкім амфітэатры беларускага фэстына, які будзе праходзіць пад лозунгам „40 год Перамогі над фашызмам" і якому патрануе Гарадская рада ПРОН у Беластоку. Да ўдзелу ў імпрэзе запрошаны лепшыя салісты, дуэты і хоры БГКТ, а таксама калектывы іншых грамадскіх і маладзёжных арганізацый. Можна будзе набыць беларускія кнігі. Гандлюючыя арганізацыі абяцаюць забяспечыць саладосцямі, напіткамі і іншымі таварамі. Пачатак фэстына а 15-й гадзіне.

Аддзел спрабуе ўзнавіць Купалле — спрадвечнае народнае беларускае свята. Разам з гуртком БГКТ у Рыбалах рыхтуецца правесці ў купальскую ноч з 6 на 7 ліпеня г.г. на беразе ракі Нарвы першую купальскую імпрэзу на Беласточчыне з палаючым вогнішчам, ачышчальнымі скокамі над полымем, карагодамі вакол агню, песнямі, дэкламацыямі вершаў Янкі Купалы, пусканнем вянкоў са свечкамі на Нарве, пачастункам, ну, і вядома — шуканнем папараці-кветкі ў лесе. Да ўдзелу ў імпрэзе беластоцкі аддзел і рыбалаўскі гурток БГКТ запрашаюць усіх, асабліва моладзь з ваколіц Рыбалаў. Пачатак Купалля на Нарве каля гадзіны 21-й.

На пасяджэнні прынята рашэнне ў верасні г.г. аднавіць працу дзіцячага танцавальнага калектыву, сарганізаваць музычны калектыў і правесці ўрачыстае адкрыццё культурна-асветнага сезона 1985/86. У асеннія месяцы плануецца спапулярызаваць і правесці „Сустрэчу з фальклорам" — плён конкурсу народных спевакоў, музыкаў, вышыўкі, гафту, разьбы. Аддзел пачынае захады пра адкрыццё пры ім філіяла музычнага асяродка (агніска) з навучаннем ігры на інструментах, у тым на мандалінах. У сувязі з тым, што ў будынку ГП БГКТ пачаўся капітальны рамонт, многія з гэтых мерапрыемстваў будуць праводзіцца ў памяшканнях іншых культурна-асветных арганізацый і ўстаноў г. Беластока. Пра гэта аддзел ужо пачаў захады.

І так, пасяджэнне Беластоцкага аддзела было працавітае і плённае.

(іс)

АДГАЛОСКІ

КРОК НАПЕРАД

Ад сёлетняга года дзень 17 сакавіка ў нашым Беларускім календары павінен лічыцца святам. У „Ніве", якая выйшла ў гэты дзень, быў надрукаваны вельмі важны дакумент пад загалоўкам „Патрэбнае пагадненне". Аўтарам артыкула з'яўляецца Віктар Рудчык і слава яму! Урэшце крок наперад у вырашэнні нашых нацыянальных спраў. Не адзін чытач можа сказаць, што факт надрукавання гэтага артыкула і здарэнне ў ім апісанае — гэта зусім звычайныя справы і называць іх вялікай надзеяй проста смешнае перабольшанне. На мой погляд перабольшання тут ніякага няма і даказаць гэта зусім не цяжка.

Дагэтуль, напрыклад, можна было думаць, што ў фармаванні нацыянальнай свядомасці беларуса, які пражывае ў Польшчы, удзельнічаюць толькі ягоныя бацькі, крыху „Ніва", часам школа, калі настаўнікі ў ёй беларускай справе сэрцам аддадзены. Сёння вядома, што ёсць у нас магутны саюзнік. І калі мы разумна пакіруем намаганні па супрацоўніцтва з ім, карысць для нас будзе вялізная. Бо праваслаўная царква, свяшчэннікі якой на Беласточчыне ў большасці беларусы, можа нам даць небывалую дагэтуль дапамогу ў выхаванні маладога пакалення.

Можа праз год ці два дачакаемся прапановы супрацоўніцтва і ад каталіцкага духавенства. Толькі ці разумна чакаць, пакуль нам хто першы запрапануе дапамогу? Ці, напрыклад, „Ніва" або БГКТ, не маглі б, не чакаючы айца Гутоўскага, ужо з дзесятак гадоў таму наладзіць з духавенствам супрацоўніцтва ў галіне выхавання дзяцей і моладзі Беласточчыны? На старонках „Нівы" не адзін раз, і ў маіх артыкулах, і ў артыкулах іншых карэспандэнтаў, пра гэта намякалася. Ну, але што было, то прайшло.

Вядома, справа нацыянальнай свядомасці беларусаў вельмі складаная, а і ўмовы нашай дзейнасці не заўсёды былі ідэальнымі. Затое сёння, калі зроблены ўжо нейкі пачатак, калі ёсць людзі, якім не цяжка не толькі дамовіцца, але і даказаць, што няма перашкод, або што перашкоды можна перадольваць і дабівацца адметных вынікаў на ніве ўкаранення ў свядомасці беларускага насельніцтва беларускай гордасці, злачынствам было б змарнаваць такі шанц.

На жаль, прызнацца трэба, што дагэтуль мы саюзнікаў шукаць не ўмелі. Таму ў адзінокім змаганні за сваю справу і вынікаў вялікіх у нас не было. Нашы сябры, нашы прыхільнікі — такія як Ежы Тамашэўскі, ці Аляксандра Бергман і іншыя — стараюцца дапамагаць нам у многім, але ці пад сілу, нават сотні людзей, рабіць тое, чым займацца павінна ўся наша супольнасць? Каб беларускасць не памірала, а нават развівалася, трэба разгарнуць актыўную выхаваўчую дзейнасць на ўсіх франтах нашага грамадскага

(Працяг на стар. 7)

(Працяг са стар. 1)

бацькоўскай гаспадарцы, або ішлі ў парабкі.

Падчас першай сусветнай вайны ўсё сяло выязджала ў бежанства, а потым вярнулася, толькі некалькі маладых засталося ў глыбіні Расіі.

У другую сусветную вайну на розных франтах у Савецкай Арміі загінулі: Аляксандр Манцюк, Станіслаў Матвейчук, Фёдар Качук. Фёдара Манцюка забілі немцы, калі ён спрабаваў перайсці савецка-нямецкую граніцу на Бузе.

Падчас нямецкай акупацыі ў Грузкай знайшлі прытулак некалькі ўцекачоў з лагера смерці для савецкіх палонных у Сухажэбрах. Грузчане кармілі, апраналі, хавалі іх ад чужога вока. Потым некаторыя з уратаваных увайшлі ў партызанскі атрад „Дальнія", які меў сваю базу каля Сабяціна. З прычыны трагічных непаразуменняў, у вёсцы загінуў былы савецкі воін Мікалай Мытрын. З прымусовых работаў, на якія была вывезена з вёскі ў Германію амаль уся дарослая моладзь, не вярнулася Вольга Манцюк, мабыць, загінула падчас фронту.

Марыя і Васіль Гаўрылюкі з унучкам.

Грузкая

Першыя месяцы і гады пасля вызвалення тут былі асабліва цяжкімі: падполле абкладвала вёску аграмаднымі кантрыбуцыямі; розныя банды рабавалі з харчоў, адзежы, жывёлы, пагражалі смерцю гаспадарам. Маладыя людзі цэлымі месяцамі начавалі па бульбяных ямах, стадолах, у лесе. А калі пастунова жыццё ў краіне ўладкавалася, моладзь падалася ў школы, на работу ў прамысловыя цэнтры. Грузкая — гэта сапраўдны расаднік настаўніцтва. Адсюль паходзяць настаўнікі: Валянціна Бакуновіч, Аляксандр Ваўчук; Андрэй, Марыя і Таісія Манцюк; Марыя П'юркоўская; лекар — Уладзімір Манцюк; вучаніца: у Беластоцкай політэхніцы — Марыя Манцюк, а ў Беластоцкай медыцынскай акадэміі — Аліна Манцюк.

Сёння ў Грузкай жыве 134 чалавекі; у тым 70 жанчын, ва ўзросце больш за 60 гадоў — 30 чалавек. Вёска страшэнна хутка старэе: у 1981 г. нарадзілася толькі адно дзіця, у 1983 г. — двое, а ў 1984 г. — ніводнага. У Грузкай 34 гаспадаркі на 427 га, у тым ворыва — 240 га, сенакосу — 65 га, пашы — 41, лесу — 49 га, іншых угоддзяў і няўгоддзяў — 32 га. У 1984 г. грузчане сеялі: пшаніцы — 1,5 га, жыта — 110 га, аўсу — 59 га, грэчкі — 11 га, канюшыны — 7 га, ячменю — 0,5 га, садзілі 36 га бульбы. Трымалі: 249 штук быдла (у тым 124 каровы), 291 свінню (у тым 32 свінаматкі), 138 авечак, 42 кані. У вёсцы на пачатку 1985 г. было 12 трактараў са значнай колькасцю сельскагаспадарчых машын.

Самыя выдатныя гаспадары ў Грузкай — гэта: Васіль Гаўрылюк, у яго спецыялізацыя па гадоўлі малочных кароў (трымае каля 20 штук), у 1984 г. ён прадаў дзяржаве на 1 мільён 83 тысячы зл. рознай сельскагаспадарчай прадукцыі; Уладзімір Талочка прадаў на 992 тыс. зл., Яўген Манцюк — на 952 тыс. зл., Мар'ян Лэмніцкі — на 828 тыс. зл., Уладзімір Манцюк — на 751 тыс. зл., Рыгор Гапанюк — на 634 тыс. зл. Словам, грузчане дбаюць і пра дзяржаву і пра сябе. Але заўважаюць, што сялянам у нашай краіне дзеенца крыўда — у іх замалы доступ да лячэння ў шпіталях, спецыялістычных клініках, цяжка ім трапіць у санаторый, дом адпачынку. У самай жа Грузкай надта ж патрэбная крама з асноўнымі таварамі і прадуктамі штодзённага ўжытку. Яны нават нагледзелі палову мураванкі, дзе ёсць усе варункі для такога аб'екта.

Значыць, Грузкая — зусім не грузкая!

М. Гайдук
фота аўтара

Ігната Дварчаніна нездзяйсненне

Пра Ігната Дварчаніна, сына хоць і пісьменнага селяніна, мы сёння, магчыма, і не чулі б, калі б не пашанцавала малому Ігнатку быць вучнем сапраўды добрага настаўніка. Гэты, на жаль, безыменны нам народны інтэлігент, прыкмеціўшы незвычайную таленавітасць у свайго сярмяжнага выхаванка, у адзін дзень 1908 года выбраўся пешкі дванаццаць кіламетраў туды і назад, каб наведаць яго гаравітага бацьку ды пераканаць, каб той не пашкадаваў свае патугі і аддаў хлопца далей вучыцца.

Адзначаем дзевяноста гадоў ад нараджэння Дварчаніна. Як ні крыўдна, але яго вялікае жыццё ў карысць Беларусі не было доўгае (памёр у сорак два гады). Тут дакранаемся да

нейкага нарматыву — лічаныя беларускія дзеячы гістарычнага фармату здолелі дажыць да старасці.

Да рускай рэвалюцыі ён не меў сувязі з вызваленчым рухам, як сцвярджаюць апісальнікі яго. Чамусьці не вельмі верыцца гэтаму, калі задумацца над такім фактам: дваццацідвухгадовы „господин подпоручик" Ігнат Дварчанін пакідае дзеючую армію і едзе ў Мінск, у якім, на яго думку, прабіў векапомны звон уваскрашэння Беларусі! У будучай сталіцы яе завіхаецца ён у справах, звязаных з арганізаваннем беларускіх узброеных сіл, удзельнічае ў салдацкіх з'ездах, уваходзіць у склад Беларускай вайсковай рады ўсіх франтоў. Блізка супрацоўнічае з Браніславам Тарашкевічам, Сымонам Рак-Міхайлоўскім, прозвішчы якіх — гэта ўжо эпоха ў нашай гісторыі. Усяляк дапамагае ў правядзенні Усебеларускага кангрэсу, які пачаўся ў снежні бурлівага семнаццатага года. Сітуацыя змянілася тады не тое, што з

Сваты. Апрача назвы „сваты“ выступае таксама назва „дзіваснубы“. Сваты былі другім актам вясельнага спектакля. У адваротнасці да допытаў, сваты былі актам больш яўным і паказным. Хаця і тут у некаторых выпадках, асабліва тады, калі сваты накіроўваліся ў хату дзяўчыны, заўважалася пэўная маскіроўка. Калі аднак сваты канчаліся паспяхова, тады, пакідаючы дом маладой, паводзілі сябе дэманстрацыйна, падкрэсліваючы сваю важнасць і прэстыж. У абрадзе сватоў на Беласточчыне прымалі ўдзел хлапец, які намерваўся заснаваць сям'ю, і яго апякун, званы сватам, маршалкам або райкам. Беларуская вясельная абраднасць на Беласточчыне не пацвярджае інфармацыі выдатнага фалькларазнаўцы М. Доўнар-Запольскага аб тым, што ў сваты хлопец накіроўваўся ў групе чатырох ці пяці чалавек.

На Беласточчыне амаль заўсёды хлопец падаваўся ў дом дзяўчыны толькі з апекуном. Апякун мусіў адпавядаць акрэсленым патрабаванням. Павінен быць жанаты і добра гаварыць. На свата-маршалка выбіралі як правіла чалавека сярэдніх гадоў, які быў сваяком маладога, або быў з яго сям'ёю ў прыязных адносінах.

У многіх вёсках жылі мужчыны, якія карысталіся славай дасканалых сватоў-маршалкаў. Гаварылася аб іх, што яны маюць „лёгкую руку“ і што хлопцы, якія з імі накіроўваліся ў сваты, лёгка і ўдачна жаніліся. Такім мужчынам ахвотна даручалі вясельную місію з наступных прычын:

па-першае, пры кожным ўдачным сватанні сват-маршалак атрымліваў ручнік;

па-другое, меў ён мноства аказій, каб пры розных фазах вяселля наесціся і напіцца;

па-трэцяе, ён гарантаваў сабе ўдзячнасць і прэстыж.

Істотнай справай у вясельным працэсе быў выбар дня, у якім хлопец і яго апякун накіроўваліся ў сваты. У беларускім асяроддзі існавала перакананне аб спрыяльных і неспрыяльных

днях. Момант гэты знайшоў адлюстраванне ў народных прыказках і прымаўках. Вось некаторыя з іх:

Панядзелак пусты, як гаршчок ад капусты. Сватоў не прымае, кожнага ашукае.

Паедзеш у сваты ў аўторак — аб'едзеш сорак.

У сераду ў сваты — не будзеш шчаслівы ні багаты.

Сваты ў чацвер — вяселле цяпер.

У пятніцу сватаны — будзе ашуканы.

Пазычай боты — ідзі ў сваты ў суботу.

Вымова зместу прыведзеных прымавак адназначная.

Шчаслівымі днямі лічыліся чацвер і субота. Якраз з гэтай прычыны амаль заўсёды на Беласточчыне ў сваты накіроўваліся ў чацвер або ў суботу.

Варта падкрэсліць, што забабонная вера ў шчаслівыя і нешчаслівыя дні, адносілася не толькі да сватаў. Выступала яна і ў многіх іншых сферах жыцця і дзейнасці беларусаў. Для прыкладу, у панядзелкі або ў пятніцы людзі не распачыналі жніва, не расчынялі хлеба, не пачыналі дзіцяці.

Спецыфіка сватання на Беласточчыне застаецца часткова ў згодзе з характарыстыкай гэтага акту, якую зрабіў выдатны знаўца прадмета Е. Карскі. Вось фрагмент яго выказвання:

„Это посольство обыкновенно вечером отправляется к дому невесты, здесь они останавливаются под окном, стучат и просятся переночевать. Домашние сначала не пускают сватов в дом, но потом соглашаются. Войдя в комнату, после же относящихся к делу разговоров, сват начинает иносказательно уяснять цель своего прихода, выставляет себя и своих товарищей ловцами-охотниками князя, которые попали на след лисицы, куницы, по этому следу они и пришли в дом невесты“.

На Беласточчыне наогул сваты не ўваходзілі адразу „да ізбы“, а толькі затрымліваліся пры парозе і там стоячы вялі размову з гаспадарамі.

А. Баршчэўскі

СЮРПРЫЗ

А ўсё жыццё мне робіць сюрпрызы.

Вось хоць бы такі. Вяртаюся з працы нармальна. Памыўся, паеў, лёг спаць. Ноччу нешта кашмарнае прыснілася — закрычаў, аж жонку разбудзіў.

— Што з табою? — пытае.

Я сам не ведаю, на якім свеце знаходжуся: захацеў падняцца і не магу. Нейкі параліч круціць мне косці, прыцягвае да ложка. „Няўжо канчына мая прыходзіць“, — думаю, а жонцы кажу:

— Устаць не магу, занямог.

Жонка спалохалася. Пачала расціраць мне хворую нагу, усё цела. А боль не праходзіць. Думаў да ранку дачакаць, там лекара паклікаць. Ды не вытрымаў. Паслаў жонку за хуткай дапамогай. Схапіў нейкія таблеткі і пачаў глытаць.

Жонка вярнулася і сказала:

— Казалі: прыедуць.

Як на хуткую дапамогу, прыехалі хутка. Яшчэ не пераступіўшы парога, барадатая персона загрымела:

— Што там?

А калі я расплюшчыў вочы і паспрабаваў падняць галаву, злосна дадала:

— Вы не хворы, я тут нічога не бачу.

Дарэмна я намагаўся растлумачыць сваю хваробу. Да слова мяне дапусціць лекар не хацеў. з жонкай пасварыўся. Нарэшце сказаў:

— У такую пару выцягваць людзей! Вы — сімулянт, у калегію падам!

Лякарства не запісаў і паехаў. Я думаў, што раніцы не дачакаю. Жонка пабегла ў чыгуначную прыёмную за лекарам. Той прыехаў, абслухаў, запісаў лякарства, выдаў звальненне ад працы і сказаў пасля наведаць лекара, бо ён толькі фельчар і не можа прадоўжыць звальнення. Другі лекар пацвердзіў маю хваробу, але ад далейшага звальнення я сам адмовіўся — грошыкаў пашкадаваў, бо з зарплаты адлічаць.

Праз некалькі дзён даведаўся, што лекар з хуткай дапамогі сапраўды падаў мяне ў калегію.

Не пісаў я скаргі, проста пагаварыў шчыра з дырэктарам ЗОЗу ў Гайнаўцы. Той абяцаў разабрацца.

А мо гэта чарговы сюрпрыз рыхтуе табе, братка, жыццё?

Ул. Сідарук

БЕЛАРУСКІЯ ПРЫКАЗКІ

Адкуль грэх, адтуль і спасенне.

Ад ліхога канца нідзе не ўцячэш.

Адны вочы і плачуць і смяюцца.

Ад смерці доктара няма.

Ад хваробы ніхто не зарашэ.

Болька больцы не роўная.

Душа чалавеча рагатая, без пары не вылезе.

Ф·А·Л·Ь·К·Л·О·Р

КОЖОН ПОГЛЕДАЕ

(СЕНАКОСНАЯ)

Зажурылася молодая ўдовонька,
што нікошона зелёна
дубровонька.
— Ой, дай жэ, Божэ, ніделенькі
прыждаті,
ой, то я пойду косяроў наніматі.
Найму косяроў сто двадестя
чотыры,
коб выкосілі тые лугі-доліны.
Косяры косят, а ветёр повівае,
на молоду ўдову кожон
погледае.

Ад Вольгі Нікановіч, 1889 года нараджэння, вёска Макаўка гм. Нарва, запісаў у верасні 1983 г. М. Гайдук, мелодыю расшыфраваў Я. Бондар.

дня на дзень, але з гадзіны на гадзіну! У прадвесне ён ужо ў Маскве, дзе стаў сакратаром аднаго з аддзелаў Беларускага нацыянальнага камісарыята і, адначасова, супрацоўнікам першай савецкай беларускай газеты „Дзянніца“. Той час перажыў Дварчанін напэўна драматычна. Прабраўся ў родныя мясціны, у Дзятлаўшчыну, дзе спрабаваў акунуцца са сваёй актыўнасцю ў народ. Схоплены легіянерамі Пілсудскага, адчуў пацалунак смерці, калі апынуўся ў беластоцкім лагеры. Маючы ў сабе афіцэрскі спрыт і адчайнасць, шчасліва ўцёк адтуль.

Сочачы за перыпетыямі Ігната Дварчаніна, асабліва за ягоным паўторным з'яўленнем у Мінску, ужо савецкім, ды перавандраваннем потым адтуль — гэтак жа пешкі — у Вільню, вераснем 1920 года, неадчэпнай робіцца думка, што не быў з яго адпаведны матэрыял на парадзістага палітыка. Занадта шчырым, надта і сентыментальным аказаўся ён, лёгкім на пávер (даволі тыповая загана наогул у беларускай палітыцы). Гэтае яго „не ўмею я таіцца і не хачу“ ішло за ім, быццам праклён. Таму, як здаецца, самым шчаслівым яму было тое пяцігоддзе ў залатой Празе, калі, нарэшце, ён заглыбіўся ў вялікую навуку, аб чым так моцна марыў (Чэхаславакія давала стыпендыі здольнай заходнебеларускай моладзі). Ён, былы начны сторож у Вільні, узяўся вывучаць філасофію, дасягнуўшы доктарскага звання за дысертацыю, напісаную пачэшску: „Францішак Скарына — дзеяч культуры і гуманіст на беларускай глебе“. Вывучаў таксама сусветную літаратуру і еўрапейскія мовы, пісаў і свае літаратурныя творы, перакладаў. Сваркі там з эмігрантамі яму гэтак жа бокам вылазілі.

Прагу дваццаць пятага года — каторы ўжо раз? — наведаў сам Браніслаў Тарашкевіч са сваймі прафесарскімі лекцыямі, але і з выключнай місіяй, пра якую ўголас не гаварылася: трэба было маладых ды інтэлігентных кадраў для масавай, цалкам народнай партыі, якую мы ведаем цяпер як Беларускую сялянска-работніцкую грамаду. Ён і Дварчанін — абодва яны былі ў сённяшнім узросце дзяцей „Нівы“ і можна сабе ўявіць усю сардэчнасць або і бесклапоцтае іхняй сустрэчы, гарачыню гутарак, у якіх адзін аднаму не ўступілі выдатнасцю розуму, глыбінёю аналізаў, зразуменнем на паўслове! Нават слаба вопытнаму ў палітыцы не магло не быць ясна, што задуманая Грамада будзе разбіта дзяржаўным апаратам, і што не сэнс у тым, каб, скарыстаўшы зручны момант ва ўнутраным становішчы краіны, прайшла яна навальнічным землетрасеннем па неразбуджанай да канца Заходняй Беларусі (істотным чынам спрыялі таму паўстанцкія тут настроі пачатку таго ж дваццацігоддзя). Гэта адсюль бралася ідэя „другой лініі акопаў“ — пераўтварэнне менавіта Таварыства беларускай школы ў папулярную арганізацыю, аднак са статусам культурна-асветнай, але з кі-

(Працяг на стар. 6)

(Працяг са стар. 5)

Ігната Дварчаніна нездзяйсненне

раўнічым актывам, які падтрымліваў бы грамадоўскія здабыткі. Здарылася, як прадбачылі.

Ігнат Дварчанін прыехаў у Вільню праз год пасля, перад летам, калі Грамада якраз набывала свайго размаху гіганта, у яе гурткі, запісваліся вёскамі, а на іх сходах несарыентаваныя ў бурлівых падзеях паліцыянты выструньваліся „на смірна“ і салютавалі заходнебеларускаму гімну „Ад веку мы спалі...“. Яго адразу накіравалі, так сказаць, у рэзервавую „другую лінію“, далей ад вогненнай перадавой. Даручылі яму выдавецкія справы, увялі ў цэнтр Таварыства беларускай школы. Ён канчаткова апрацоўвае і публікуе сваю „Хрэстаматыю новай беларускай літаратуры“ (ад 1905 г.) — падручнік, які і да сёння захаваў немалую каштоўнасць. У асяроддзі маладой творчай інтэлігенцыі вырас ён неўзабаве на „валадара душ“, харызматычны аўтарытэт. Тое, што рэвалюцыі праводзяць маладыя, яшчэ раз пацвердзілася.

І вось Грамада знішчожана, плеяда Тарашкевіча. засуджана на турэмныя гады. Дварчанін жа і яго сябры — на свабодзе; следчым не ўдалося прышыць ім нічога процідзяржаўнага. У новыя выбары ў польскі сейм дабіваецца ён пасольскага мандата, разам з некалькімі іншымі дзеячамі. Узнікае парламенцкі клуб „Змаганне“. Усё-такі, пара была ўжо не тая і не хапала геніяльнасці Тарашкевіча, каб спрабаваць паўтарыць слаўную Грамаду. Пры тым, у самім камуністычным руху — а гэта ж ён вырашаў аб тадышнім палітычным клімаце ў нас — адбываліся перамены, якія напярэдадні другой сусветнай вайны давялі да ліквідацыі левага падполля, КПЗБ. Гэта відаць па лёсе Дварчаніна, па тым, як загасала ягоная энергія; у самім жа „Змаганні“ пашыралася характэрная атмасфера падазронасці, недаверу, паліцэйскае светабачанне (называючы тое тэрмінам з сацыялогіі). І хоць Дварчанін не быў камуністам, не мела гэта выразнага значэння яму, бо шырокую дзейнасць, накшталт папярэдняй, перакрэслівалі тыя ж варункі і ў „другой лініі акопаў“, карыстаючыся моднаю і сёння моваю вайскоўцаў, дыміў псіхоз, які зашкодзіў проста страшэнна: важнейшым станавілася тое, з кім ты страляеш, чымсьці — у каго! Арышты і рэвізіі ў „Змаганні“ — гэта амаль жарты ў параўнанні з вялікай акцыяй супроць Грамады.

Ігната Дварчаніна з яго непалітычным языком папацягалі па судах, даўшы яму ажно дванаццаць адзін год цяжкага зняволення (рэдукаванага пасля на менш). Апынуўшыся — у выніку вядомага абмену палітвязнямі — у Беларускай ССР, загінуў ён у 1937 годзе.

Сакрат Яновіч

На ўрачыстасць у Дубічы Царкоўныя з'ехаліся жыхары з усіх суседніх гмін.

Ідуць ветэраны: Ануфрый Галёнка з Пасечнікаў, Даніла Антасюк з Дубін, Мікалай Лаўрыновіч з Пасечнікаў Вялікіх, Пятро Лабаноўскі, Рыгор Шарэйка і Міхаіл Швед з Новага Беразова.

Помнік удзячнасці

Год таму назад, калі Беласточчына адзначала 40-ю гадавіну вызвалення ад гітлераўскай акупацыі і саракавыя ўгодкі народнай улады ў нашай краіне, у Дубічах Царкоўных рашылі ўстанавіць помнік савецкім воінам, якія загінулі ў баях за свабоду гэтага кутка нашай зямлі. Паўстаў ганаровы грамадскі камітэт пабудовы помніка, у які ўвайшлі прадстаўнікі ўсіх палітычных партый і грамадскіх арганізацый. Па закліку камітэта паплылі добраахвотныя ахвяраванні. За кароткі час сабралі амаль паўмільёна злотых. Можна было прысту-

Ваенныя сцежкі

Дар сэрца

У нядзелю, 12 мая 1985 года, у Дубічах Царкоўных панаваў святочны настрой. Завяршаўся высакародны пачын жыхароў гэтай вёскі і цэлай дубіцкай гміны. Адбывалася ўрачыстае адкрыццё помніка ў гонар савецкіх воінаў, паўшых у баях за свабоду гэтага куточка нашай зямлі.

„Вечная хвала салдатам Чырвонай Арміі, загінуўшым у гадах 1941-1945 на тэрыторыі гміны Дубічы Царкоўныя“.

Так напісана на пліце, памешчанай на цэнтральным месцы на дубіцкім помніку. Бакавыя пліты ўвекавечваюць вядомыя імёны салдат, імёны, якія ўдалося захаваць ад забыцця.

З левага боку:

Галкін Іван П. — капітан; Маскаленка Дзмітрый — старшы лейтэнант, Абстолімаў Ананій — малодшы лейтэнант, Ермалаеў Пётр М. — сяржант, Бычкоў Ігар І., Чагніеў Фёдар М., Чыстоў Георгій Г., Фралоў Ігар М., Ганеедун Яўсей К., Яўсееў Сяргей М., Курылка Грыгорый, Кушкоў Мікалай І., Луконеў Аляксандр І.

На правай пліце:

Малашка Валянцін, Нісенбаўм Самуіл Н., Петрачэнка Аўсеній, Сямёнаў Іван Т., Саліверстаў Пётр Сільвестравіч, Сарока Ілья А., Сцяпанаў Сяргей Я., Свідра Анатоль, Ткачоў Якаў В., Уласаў Аляксандр, Вінаградаў Пётр В., Уладыкін Грыгорый, Зялёнка Грыгорый П.

І пад гэтымі прозвішчамі: 426 невядомых.

І гэта ў адной толькі гміне, дзе вёскі Дубічы Царкоўныя, Тафілаўцы, Грабавец, Ягаднікі, Вітава, Карыціскі, Стары Корнін, Доўгі Брод, Чэхі Арлянскія, Вілюкі, Войнаўка, Старына, Палічна, Белая Страж... А колькі яшчэ іншых вёсак на нашай шматпакутнай зямлі! І кожная вёска, з якой даводзілася выбіваць лютага ворага мае сваіх герояў, найчасцей невядомых. Возьмем, для прыкладу, вёску Старына, што схавалася сярод дрымучага лесу на ўскраіне Белавежскай пушчы, ужо ля самай дзяржаўнай граніцы. Пачатковая школа ў Старыне апякуецца тут помнікам, на якім па-польску і па-руску напісана:

„Тут забіты ў баі за вызваленне Польшчы старшы лейтэнант Маскаленка Дзмітрый Георгіевіч“.

Пад гэтым надпісам красамоўная дата: 19. 12.23 — 19.07.44. Значыць, старшаму лейтэнанту Д. Г. Маскаленку пайшоў тады 21 год:

ціць да ажыццяўлення гэтай высакароднай ідэі. Селянін з вёскі Краськоўшчына — Мікалай Корх — вядомы ў ваколіцы народны умелец, узяўся апрацаваць праект гэтага помніка і выканаў яго ў грамадскім пачыне. Гміна толькі забяспечыла яго неабходнымі матэрыяламі.

— За такую работу я грошай не вазьму! — заявіў Мікалай Корх. І гмінная рада нарадовая ў Дубічах Царкоўных рашыла прызнаць яму спецыяльную ўзнагароду.

Месца для помніка выбралі недалёка за школай і царквою, дзе ў вайну якраз ішлі заўзятыя баі. Упарадкавалі яго таксама ў грамадскім пачыне. Шныра працавалі жыхары ўсіх вёсак Дубіцкай гміны. У будучыні будзе тут вясковы парк адпачынку.

І ў нядзелю, 12 мая г.г. усё завяршылася магутнай, дасканала сарганізаванай, патрыятычнай урачыстасцю, у час якой быў устаноўлены гэты помнік савецкім салдатам.

Фотарэпартаж
В. Рудчыка

...І стаў на паслугменне баец-чырвоназармеец.

А пасля Дубічы Царкоўныя грымелі песнямі. На здымку: самадзейнікі з Орлі.

У Дубічах Царкоўных гаварылі мне, што ён — сын вядомага маршала Савецкага Саюза — Маскаленкі Кірыла Сямёнавіча. Але хіба гэта не так, бо на помніку за вёскай Старына выразна высечана: „Дзмітрый Георгіевіч", а не — „Дзмітрый Кірылавіч". Можа гэта нехта з яго радні, скажам, пляменнік, бо, сапраўды, маршал К. С. Маскаленка аднойчы прыязджаў на месца гібелі старшага лейтэнанта Д. Г. Маскаленкі, а раней яшчэ па яго хадайніцтву ўстаноўлен гэты помнік у Старыне.

Не кожны, аднак, мае маршала ў радні. Пётр Салівярстаў доўгі час спачываў на брацкіх магілках савецкіх воінаў, што за Гайнаўкай, як адзін сярод шматлікіх гэтых невядомых абаронцаў нашай зямлі. І толькі Белавежская пушча, штодзённа пяяла яму свае суцяшальныя песні.

У той час у вёсцы Карыцкі жыў Ігнат Лаўрыновіч — добрасумленны беларускі селянін. Як і ўсе іншыя людзі з гэтых ваколіц, ён заўсёды праяўляў братэрскія пачуцці да ўсіх рускіх. Ігнат Лаўрыновіч быў солтысам у сваёй вёсцы і па службоваму абавязку прымаў удзел у эксгумацыі астанкаў савецкіх салдат, якія загінулі на тэрыторыі яго салэцтва. У кішэні гімнасцёркі аднаго адкапанага салдата захаваўся дакумент, метрыка нараджэння. На гэтай аснове запісалі яго імя і прозвішча ў пратакол, а метрыку солтыс забраў сабе, маючы надзею, што паведаміць неяк сям'ю героя, дзе давялося яму загінуць і дзе спачываюць яго косці.

Гэта было ў 1950 годзе. Над светам якраз разгарэлася халодная вайна, якую накінулі нам даўнейшыя саюзнікі, у першую чаргу ЗША і Англія. Напружаныя міжнародныя абставіны не спрыялі таксама наладжванню і прыватных кантактаў між грамадзянамі Польшчы і СССР.

І так праходзіў час, запоўнены ўласнымі штодзённымі клопатамі і справамі. Аб метрыцы Салівярстава Ігнат Лаўрыновіч крыху прызабыў. А пасля і сам ён памёр.

У Беластоку жыў яго сын Даніла. Калісьці пацікавіўся ён бацькавымі паперамі і натрапіў на гэтую метрыку. У памяці сталага ўжо чалавека аднавіліся малюнкі цяжкіх перажыванняў ваенных гадоў, асабліва ў чэрвені 1941 года і ліпені 1944 года. Успомніў ён, як адкопвалі тут гэтых салдат, як іх перавозілі на брацкія магілкі ў Гайнаўку. І рашыў напісаць па ўказанаму адрасу на імя і прозвішча бацькі загінуўшага салдата. Адказу давялося чакаць доўга, вельмі доўга. Бо адкуль было яму ведаць аб тых шматлікіх бедах, якія лютая вайна прычыніла сям'і Салівярставых? Жылі яны ў вёсцы Ізвозная на поўдні Ноўгарадскай вобласці. У Сільвестра і Лукерыі Салівярставых было дзве дочкі і два сыны. Пятра прызвалі ў армію восенню 1939 года. Давялося яму служыць у нашых баках, на станцыі Чаромха, дзе абсталяваўся тады ваенны гарадок. Там

(Працяг на стар. 8)

(Працяг са стар. 4)

КРОК НАПЕРАД

жыцця і не забываюцца аб здабыванні сабе саюзнікаў, без якіх у сённяшнім свеце існаванне становіцца немагчымым.

Саюзнікамі нашымі быць павінны ўсе, з кім нам прыходзіцца жыць і працаваць. Першым саюзнікам у выхаванні нашых дзетак павінны быць прадшколле і школа, безумоўна. І якраз ствараюцца спрыяльныя ўмовы, каб наладзіць цеснае супрацоўніцтва грамадзян з асветнымі ўладамі, са школай. У краіне ўзнік „Нарадовы пачын дапамогі школе". Старшыня Краёвага камітэта НПДШ, намеснік маршалка Сейма прафесар Збігнеў Гэртых гаварыў: „Усё больш усеагульнай становіцца думка, што за выхаванне нашых дзяцей адказваем мы ўсе. Школа павінна стацца ўстановай сапраўды адкрытай, шырока супрацоўнічаючай з грамадствам, у якім яна жыве".

Прадпрыемствы і ўстановы, у якіх працуюць беларусы Беласточчыны, думаю, не меншую дапамогу даюць школе ў рамках — і па-за рамкамі — НПДШ, чым прадпрыемствы і ўстановы ў іншых раёнах краіны. Такім чынам маюць зусім не меншае права дамагацца, каб гэта дапамога давала карысць і самім беларусам, каб справа навучання беларускай мове ў школах Беласточчыны была так важкай, як і справа навучання польскай мове.

А. Маўчун

БЕЛАРУСКАЯ РАДЫЁПЕРАДАЧА

У кожную суботу ў 18[00] гадзін слухаю я перадачу на беларускай мове, якую вядуць Лідзія Гайдук і Уладзіслаў Праховіч. Вельмі яна мне падабаецца. Многа можна пачуць у ёй аб працы гурткоў БГКТ, жыцці людзей на вёсках. Вельмі падабаецца проза, якую чытае Міхась Шаховіч. Я з вялікім захапленнем слухаю яе і цешуся, што па радыё чуваць словы такія, якія вучыла вымаўляць мяне мама ад першых дзён майго нараджэння.

Аднак найбольш падабаюцца мне беларускія песні, якія спяваюць розныя калектывы з Беласточчыны. Аж міла паслухаць! І таму лепшыя песні, якія яшчэ калісьці чуў я на вёсцы і якіх не чуў ніколі, наігрываю на магітафонную плёнку, каб у будучыні слухаць іх, калі захачу. Аднак амаль ніколі немагчыма наігрываць іх ад пачатку. І таму мая асабістая заўвага і просьба, каб гаварыць, што цяпер будзе такая то і такая песня.

Яшчэ прашу вас, калі можаце, прышліце за паштовым залічэннем дзве касеты з беларускімі і такімі, як гавораць беларусы на вёсках, песнямі. У апошнія дзве суботы вельмі прыгожа іграў і спяваў аркестр з Дубінаў. Няхай і песні ў іх выкананні знойдуць месца на касеце.

Васіль Асеннік
Бельск

Эх, бяроза, ты наша бяроза!

Хто не ведае бярозы?! Чароўная бель яе гладкай кары, якая кантрастуе з цёмным колерам суседніх дрэваў, прывабная постаць і светлая зялянiна, быццам бы заўсёды маладога лісця захапляюць. У кожным, хто ўражлівы на прыгажосць, вобраз бярозы выклікае перакананне, што гэтае дрэва прыязнае чалавеку. Вядомая людзям даўным-даўно бяроза ўвайшла ў нашу народную культуру, нашыя вераванні, густы, забабоны. Яшчэ мая бабулька згадвала, што найлепшы спосаб на дрыжыкі — гэта цайсці ў бярозавы гай. А хто не зведаў „чортавых венікаў"?

Гісторыкі даказваюць, што старажытныя славяне месяц красавік называлі „беразнем", а ў канцы вясны, якраз на нашу Тройцу або Зелянец, наладжвалі скокі і карагоды, самі ж прыбіраліся бярозавымі галінкамі. Дзяўчаты і юнакі, сустрэўшыся за сялом, спачатку танцавалі, умаеныя бярозавым голлем, ды спявалі: „Лада! Лада!", потым удзельнічалі ў супольнай бяседзе і, урэшце, калі весялосць цалкам іх апанавала, тады падаваліся ў лес! Цікава, што гэты звычай у мала змененым форме захаваўся да нашых часоў. Адно юнакі скачуць не з галінкамі, толькі сярод галінак, якімі прыбрана плашчадка-„патэльня" ды і матулі не пільнуюць сапраўдных дзявіц, калі тыя ідуць „у лес"...

Бярозу барадаўчатую, павіслую (лацінская назва — betula verrucosa, польская — brzoza brodawkowata, руская — берёза бородовчатая) называюць таксама плакучай бярозай і то зусім не таму, што ў яе абвіслае голле. Калісьці людзі заўважылі, што на яе маладых гольках выступаюць нібы маленечкія барадаўкі. Гэта кропелькі жывіцы, якую выдзяляюць маленькія, шчытападобныя залозы, якія знаходзяцца на кары. Батанікаў найболей зацікавілі залозы, і яны назвалі бярозу барадаўчатай, а звычайных людзей займалі кропелькі жывіцы, якім далі назву слёзкаў. Бярозавыя слёзы ўспрымаліся як прызнак літасцівасці гэтага добразычлівага дрэва. Прыкладалі іх да ранаў. Дапамагала! А чаму — пра гэта я пісаў у мінулым годзе.

Пра гаспадарчае значэнне і лячэбныя ўласцівасці бярозы можна было б пісаць бясконца. Перакладчык гэтых артыкулаў рэд. Мікола Гайдук у размове са мной гаварыў пра тое сама менеі паўгадзіны. Згадаем толькі пра асноўнае.

У жыхароў вёскі спрадвечна распаўсюджаны звычай піць бярозавы сок, які збіраюць, надрэзваючы камель дрэва. У гэтым напітку асабліва любуюцца дзеці. Таксама і я ў дзяцінстве выпіў не адзін кубак соку. Дарослыя вераць у аздараўляючае ўздзеянне бярозавага соку. Напэўна ён яшчэ нікому не пашкодзіў, калі спажывалі яго свежым. Але яго нельга трымаць, бо ён хутка ферментуецца.

У медыцыне прымяняюцца маладыя бярозавыя покаўкі і лісце, а таксама вугаль. Покаўкі нарыхтоўваюць ранняй вясной, калі яны добра набрыняюць. Рэкамендуецца збіраць іх са спуцчаных дрэваў, зрэзваючы галінкі і сушачы іх разам з покаўкамі ў тэмпературы каля 25° C. Высушаныя покаўкі самаморгваюць або абмалочваюць і захоўваюць у замкнутых слоіках.

Лісці збіраюць толькі маладыя, калі яны яшчэ не выраслі да нармальнай велічыні, і пакрывае іх ліпкая жывіца. Лісці зрываюць уручную і кладуць у кашы, нё ўмінаючы іх. Сушаць раскладзеныя тоненькім пластом у ценю на скразняку, захоўваюць у скрынцы або шуфлядзе, засланых паперай.

Лякарствы з бярозавага лісця прымяняюцца ў некаторых захворваннях мачавых шляхоў, пухлінах, якія выкліканы недамаганнямі ў працы сэрца і нырак. Дапаможна пры раматусе, падагры (дны), нырачных камянях і некаторых хваробах скуры. Бярозавыя покаўкі прымяняюць як жоўцегонны сродак і для ванны ў лячэнні некаторых экзэмаў, ужываюць іх таксама да нарыхтоўкі мазяў.

Як мачагонны і злёгку патагонны сродак рэкамендуецца напаранне: 10 грам бярозавага лісця заліць шклянкай кіпетню, астудзіць, працадзіць і выпіць. Прымаць не часцей, як два разы ў дзень. У народнай медыцыне маладое бярозавае лісце пры-

кладваюць на спіну пры запаленні нервовых карэньчыкаў.

Бярозавыя покаўкі або лісце ўваходзяць у склад розных зёлкавых сумесяў, якія прымяняюцца ў медыцыне і ветэрынарыі.

Б. Паскробка
мал. Б. Альшэўскага

Gierlach Bogusław. Świat Mazowsza, Wydawnictwo „Iskry", Warszawa, 1984, s. 211, bibliogr. Cena 160 zł.

Праца знаёміць чытача з перыядам, калі з цемені вякоў вырысоўваўся адзін з галоўных рэгіёнаў Польшчы — Мазоўша. Мазоўша адрозніваецца ад іншых рэгіёнаў. У раннім сярэдневякоўі тут нарадзілася імкненне, каб аддзяліцца ад новаўтворанай супольнасці плямёнаў. А ў XII ст. за ўладання князя Мецлава праз 10 гадоў Мазоўша было нават самастойным.

І якраз за панавання Мецлава на Мазоўшы пачаў пранікаць мяфодзіеўскі абрад. Паводле яго нейкі час адбываліся багаслужбы ў царквах. Аўтар падае на гэта факты.

Напэўна суседства з праваслаўнай Руссю садзейнічала гэтаму, бо праваслаўныя місіі ішлі ўздоўж Буга і на Мазоўша. Прыхільнікам і пратэктарам мяфодзіеўскага рэлігійнага абраду на Мазоўшы быў іменна Мецлава, а пасля яго смерці, занепаў і абрад. Не без перашкод, пад націскам і пры дапамозе акцый каталіцкага касцёла, запанаваў лацінскі абрад на Мазоўшы, паўсюдна захоўваючы і прысвойваючы аднак для новай рэлігіі даўнейшыя месцы культу. Само Мазоўша ў пазнейшыя стагоддзі найдаўжэй захавала ўласную рэгіянальную адасобленасць. Толькі ў пачатку XV ст. канчаткова яно было далучана да Кароны і потым у змененых палітычных умовах сталася цэнтральным рэгіёнам Польшчы.

Р.С.

Куток практычных ведаў

■ Плямы з бруду, калі яны не знікаюць ад шчоткі, трэба памыць цёплай вадой, дадаць у яе буру або мыла. Потым прамыць у чыстай вадзе і злёгку працерці сухім чыстым шматком. З аксаміту бруд выходзіць, калі паперці тканіну па ворсу шкіпінарам.

■ Плямы плесні змачыць разведзеным нашатырным спіртам, да якога дадаць крыху солі. Сушыць у добра праветраным месцы.

(Працяг са стар. 7)

і застала яго гітлераўскае нашэсце.

Чаромха ад маіх родных мясцін усяго ледзь у 10 кіламетрах. І я добра памятаю гэты нядзельны світанак 22 чэрвеня 1941 года. Якраз мы і зразумелі, што пачалася вайна, бо ад Чаромхі даносіліся да нашай вёскі магутныя ўзрывы бомбаў, ад якіх дрыжэла зямля.

У аўторак, значыць, на трэці дзень вайны, ваенная часць, у якой служыў радавы Пятро Сільвестравіч Саліверстаў апынуліся пад Дубічамі Царкоўнымі.

— Тут ішлі баі, ды яшчэ якія! — кажа дзядзька Яшка Грыгарук, карэнны жыхар гэтай вёскі. — Я ж тады быў ужо дарослым чалавекам, меў амаль 30 гадоў і добра ўсё гэтае памятаю. Хадзіце, пакажу вам.

Мы адышлі крыху ад натоўпу людзей, якія гэтага дня пасходзіліся ў Дубічы Царкоўныя на ўрачыстае ўшанаванне памяці загінуўшых савецкіх воінаў. Недалёка ад дарогі, якая адначасна з'яўляецца і адгалінаваннем адной вуліцы ў Дубічах Царкоўных, працякае рэчка Верхняя Арлянка. Між царквою і гэтай дарогай распасціраецца зрэдку зарослая дрэвамі даліна.

— Там яны, за рэчкаю, сядзелі, значыць, рускія, — удакладняе дзядзька Яшка. — А немцы занялі ўжо Грабавец і адтуль шпараць па нашых. Бачу, а тут ужо і макаўкі царкоўных купалаў у шчэпкі паляцелі, і танкі пайшлі з чорнымі крыжамі, а за імі пяхота ў гэтых глыбокіх стальных касках...

Доўга яшчэ дзядзька Якуб расказваў мне аб баях, якія вяліся на дубіцкіх палях, аб настойлівасці і самаахвярнасці савецкіх воінаў і аб цяжкіх перажываннях насельніцтва, аб пажары ў вёсцы. Яго расказ пацвердзілі яшчэ іншыя сяляне, між іншымі, той жа Даніла Лаўрыновіч, родам з Карыцкаў, або Міхаіл Красько з Ягаднікаў. Але аб гэтым раскажу я, магчыма, пры іншай нагодзе. Сёння ж прыгадаю, што сярод амаль паўтысячы савецкіх байцоў, якія сваімі целамі загарадзілі дарогу фашыстам, апынуўся і Пётр Саліверстаў. Аб яго лёсе ніхто нічога не ведаў. І каб не гэтая метрыка, што засталася ў Лаўрыновічаў у Карыцкіх, надалей ён спачываў бы невядомым салдатам...

Ліст ад Данілы Лаўрыновіча трапіў у школу ў роднай вёсцы Пятра, у тую ж Ізвозную, бо там ужо нікога з сям'і Саліверставых не было. Бацька загінуў у галодным і акружаным Ленінградзе, маці Лукерыя памерла ў 1971 годзе, старэйшы брат з вайны вярнуўся інвалідам і таксама доўга не пажыў. Сёстры павыходзілі замуж. Адна з іх, Шурка, значыць, Аляксандра Сільвестраўна пасля вайны пасялілася ў Ленінградзе. Працуе на кухні. Гэта яна аднойчы рашыла правесці свой водпуск у цёткі, якая асталася ў вёсцы Ізвозная, і там ёй уручылі пісьмо з Польшчы, якое трапіла ў школу.

Так наладзілася сяброўства між Аляксандрай Сільвестраўнай Янчуковіч з Ленінграда і Данілам Лаўрыновічам з Беластока. Парадніў іх трагічны лёс аднаго рускага байца...

І была Аляксандра Сільвестраўна ганаровым госцем на ўрачыстасці ў Дубічах Царкоўных з нагоды ўстанаўлення помніка савецкім воінам. І даручылі ёй разам з іншымі дастойнымі госцьмі, адкрыць гэты помнік — сапраўдны дар сэрца тутэйшага насельніцтва.

І ўзняўся на пастумент баец-чырвонаармеец і стаіць пад залатою зоркай з аўтаматам у руках і са сцягам за плячыма, стаіць па-народнаму просты і сціплы, бо нарадзіўся пад рукой народнага ўмельца, селяніна з вёскі Краськоўшчына — Міхала Корха. І стаіць будзе вечна.

Віктар Рудчык

Зорка
Старонка для дзяцей

Дзяўчаткі з бельскай „тройкі“, якія спявалі ў дуэце і заваявалі першае месца. Злева направа — Малгося Дзмітрук — акампаніятар, Аня Кудзюк і Ася Лукашук — дуэт.

Свята песні

Сёлетні цэнтральны агляд „Беларуская песня-85“ для школьнікаў, які адбыўся 19 мая, сабраў незвычайна вялікую колькасць удзельнікаў. Амаль усе прыехалі ў нацыянальных касцюмах, вельмі калярова і радасна выглядала ўся вялікая зала ў будынку Галоўнага праўлення БГКТ. Удзельнікі і слухачы біткам набілі залу, так што выступіўшыя шукалі ўжо сабе месца для адпачынку ў суседняй святліцы.

Быў гэта конкурс на вельмі высокім узроўні. Шанцы заняць добрыя месцы мелі толькі дзеці, якія сапраўды добра падрыхтаваліся, мелі адпаведны рэпертуар і абавязкова мілагучныя галасы. А такіх аказалася вельмі многа.

Асаблівае ўражанне зрабілі інструментальна-вакальныя калектывы.

Проста цудоўна выглядаў і выконваў новыя і вельмі сімпатычныя дзіцячыя песенькі калектыў малодшых дзяцей са школы № 3 у Бельску пад назвай „Нашыя дзеці“. Калектыў гэты складаўся з хору і групы інструменталістаў. Умелае, зладжанае выкананне імі праграмы зусім запалоніла не толькі залу, але і старшыню журы музыканта-прафесіяналіста Сцяпана Копу. І гэтаму калектыву было прызнана першае месца ў катэгорыі вялікіх калектываў.

Вельмі добра выступіў таксама вакальна-інструментальны калектыў са Старога Ляўкова. Гэты калектыў амаль штогод ўпрыгожвае сваімі выступленнямі агляды беларускай песні для школьнікаў і штогод займае першыя месцы. У гэтым калектыве дзеці і спяваюць, і граюць на розных інструментах і нават прытанцоўваюць. Маленькая салістка гэтага калектыву Марыня Аліферук спявала так упэўнена, так мілагучна і чыста, што аж дзіўна было, калі яна паспела за сваё кароткае жыццё навучыцца так захоўвацца на сцэне. Калектыў са Старога Ляўкова заняў другое месца.

На трэцім месцы аказаўся малады калектыў з Ляшукоў. Хор гэты таксама спяваў у суправаджэнні групы цымбалістаў і акардэона. І іх песні былі цікавыя і добра выкананыя.

Наогул хочацца падкрэсліць, што ў падрыхтоўку да конкурсу шмат працы ўклалі настаўнікі беларускай мовы і музыкі. Таму і конкурс быў вельмі ўдалы.

У меншых вакальных групах выступіла дзевяць калектываў. Найлепшым аказаўся квінтэт з Ласінкі. Другое месца падзялілі квартэт з Ляўкова і квінтэт з Дашоў. Трэцяе — групы з Орлі, Аўгустова і квартэт з Ласінкі. Пахвалены былі за добрае выступленне таксама калектывы са Старога Корніна, Дубяжына і гайнаўскай школы № 3.

Захапленне гледачоў выклікалі дуэты. Было некалькі цудоўных пар, і гледачы ўзнагародзілі іх бурай апладысментаў. Першае месца было прызнана супольна дуэту з бельскай „тройкі“ і дзяўчаткам з Дашоў. Дзяўчаткі з Бельска падрыхтавалі вельмі цікавыя дзіцячыя песні і прыгожа спявалі ў суправажэнні жалейкі, а момантамі і самі пераходзілі на прыігрыванне, дзяўчаткі ж з Дашоў адспявалі „Беласточчыну“, а потым падзеленую на ролі, амаль інсцэнізаваную „Пасылала баба дзеда...“

Другое месца падзялілі дуэты з Крывой і Дубяжына. Трэцяе — з Пашкоўшчыны і Старога Ляўкова.

Выступіла таксама 11 салістаў. І амаль усе з цудоўнымі галасамі. Журы прызнала аж тры першыя месцы — Валодзю Сахарчуку з Крывой, Ані Галіцкай з Нарвы і Марыні Аліферук з Ляўкова; тры другія — Крысі Бароўскай з Ласінкі, Мір-

(Працяг на стар. 10)

Сёстры Аня і Эва Галіцкія. Аня спявала пад акампанемент сястры і заняла першае месца.

Таіса Мельчанка

ШЧАСЦЕ

Якое шчасце,
што зрок я маю.
Я п'ю вачамі
блакіт нябёс.
Радзіму-маці
я абдымаю —
ад ясных зорак
і да бяроз.

Якое шчасце,
што слых я маю.
Я чую пульс
зямлі маёй,
калі травінку напаўняе
сок сваёй сілай
веснавой.

Якое шчасце,
сказаць умею:
— Край родны,
як цябе люблю!
Ад шчасця гэтага
нямею,
да сэрца родны край
тулю...

Ніна Галіноўская

ЛЯСНАЯ КАЗКА

У лесе схавалася казка.
На дрэвах яна ці ў кустах?
Напэўна, зялёная маска
На светлых яе валасах.

І доўга я казку шукаю —
Нідзе жартаўніцы няма.
Вось зараз вазьму пагукаю.
Яна ж не пакліча сама.

Стаю я пад гонкай сасною,
Крычу: „Дзе ты казка, а-у-у!“
Яна паўтарае за мною: „Ау-у!“
„Да цябе я бягу-у-у!“

Імчацца і дрэвы, і травы —
Дзівосны зялёны экспрэс.
Змяшаліся казка і ява...
Ты — цуда, ты — радасць,
мой лес!

НЕ СІЛА, А СМЕЛАСЦЬ

БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ КАЗКА

Жыла ў адной вёсцы дзяўчына Марыля. Маленькая ўдалася ростам, дык усе яе не Марыляй звалі, а Марылькай. І сілу яна мела, як у таго камара.

Жартуюць з яе сяброўкі:

— На цябе, — кажуць, — хлопец як дзьмухне, дык ты і паляціш, як пух!

Ды затое была Марылька такая смелая, што і хлопец другі не дакажа. Бывала, што большы крыўдзіць меншага, — як ястраб налятала яна на крыўдзіцеля, і той адступае перад ёю.

Пачалі аднаго разу сяброўкі жартаваць з Марылькі:

— Ды ты не такая і смелая, як думаеш. Схадзі вось уначы на могілкі, тады паверым.

— І схаджу! — адказвае Марылька.

— Нябось, убачыш там пень дык душа ў пяткі схаваецца.

— А вось жа на злосць вам пайду! — кажа Марылька.

Настала ноч. Марылька пакінула сябровак на вуліцы, а сама пабегла на могілкі.

Бяжыць і не азіраецца. Каля могілак спынілася ды пайшла ціха. А каб не было страшна заспявала песню. Ходзіць так па могілках і спявае, — няхай чуюць сяброўкі, што яна тут!

(Працяг на стар. 10)

(Працяг са стар. 9)

СВЯТА ПЕСНІ

ку Пракапюку з Пашкоўшчыны і Мірцы Дударык з Янова; тры трэція — Тамары Назарук з Янова, Томку Бжане і Агнешцы Кальскай з Орлі.

Узнагароды „Зоркі" атрымалі: Аня Галіцкая з Нарвы, Валодзя Сахарчук з Крывой, Марыня Аліферук з Ляўкова, Крыся Бароўская з Ласінкі і Мірэк Пракапюк з Пашкоўшчыны.

Упершыню ўдзельнікі конкурсу беларускай песні мелі магчымасць выступаць з мікрафонамі, часта ўпершыню ў жыцці пачуць свой голас з рэпрадуктара ў вялікай зале. І гэтую прыемнасць зрабіў дзецям калектыў з бельскай „тройкі", які прыехаў з уласнай апаратурай і даў магчымасць карыстацца ёю ўсім удзельнікам конкурсу. Вялікае дзякуй ім за гэта.

На заканчэнне конкурс падсумаваў старшыня журы Сцяпан Копа. Ён выказаў вялікую ўдзячнасць настаўнікам і ўдзельнікам за такую добрую падрыхтоўку да конкурсу. Звярнуў таксама ўвагу на некаторыя недахопы, а пасля асабіста даваў парады настаўнікам, на якія моманты найбольш звярнуць увагу, каб лепш іх падапечныя спявалі і заваёўвалі добрыя месцы ў наступныя гады.

Дык да наступнай сустрэчы, сябры!

Яніна Чэрнякевіч

(Працяг са стар. 9)

НЕ СІЛА, А СМЕЛАСЦЬ

Здарылася якраз, што ў тую ноч зладзеі абакралі аднаго багатага гаспадара і везлі яго дабро каля могілак у свой лес. Пачулі яны песню, на могілках, напужаліся, кінулі воз ды пабеглі хавацца, хто куды.

Падышла Марылька да воза, паклікала — ніхто не адгукаецца.

Агледзела яна воз, а там усякага дабра поўна. Здагадалася Марылька, што гэта зладзейская работа, бо ад зладзеяў у іх аколіцы шмат хто біду меў. Ніхто не ведаў, адкуль яны прыходзяць і куды крадзенае возяць.

Села Марылька на воз ды пагнала каня ў вёску.

Убачылі зладзеі, што тут усяго толькі адна малая дзяўчына, кінуліся за ёю, але так і не дагналі.

Вярнула смелая Марылька гаспадару каня і ўсё дабро.

Зарадаваўся гаспадар і даў ёй за гэта вялікія грошы. Купіла яна за тыя грошы сабе новую суненку, чаравікі, прыхарашылася так, што ўсе сяброўкі зайздросцяць ёй.

А зладзеі ніяк не могуць дараваць сабе, што такая малая дзяўчынка паразганяла іх, як зайцоў. Ды і накрадзенага дабра шкада ім стала. Вось і надумаліся яны завабіць смялячку ў свой лес і там адпомсціць ёй.

Прыехаў да Марылькі праз колькі дзён адзін з тых зладзеяў у сваты. Марылька кажа яму:

— Ты чалавек мне незнаёмы, я раней хачу паглядзець, дзе ты жывеш і як жывеш.

Злодзей, вядома, і рад: сама трапіць у іх рукі! Расказаў ён ёй, дзе яго шукаць, і паехаў.

Сабралася Марылька ў разведы да жаніха. Маці пачала яе адгаворваць, не пускаць. Ды дзе там — нічога не парадзіш з такою ўпартаю дачкою!

Запрагла яна сваю кабылку, села і паехала.

Даехала да лесу, бачыць — збоку паваротка, а каля яе на кусце заламана галінка. Яна і завярнула на гэтую паваротку.

Праехала крыху, а там новая паваротка і зноў галінка заламана.

Ехала яна так, ехала, даехала да нейкага балотца. А за ім пайшоў лес такі густы, што і носа не ўбіць. І ніякай дарожкі нідзе няма. Прывязала яна да бярэзіны кабылку, а сама пайшла ў гушчар. Пралезла і ўбачыла прасвет, а на ім хатку. Падкралася да хаткі, глядзіць праз акенца, аж зладзеі дзеляць накрадзенае дабро. Лаюцца, крычаць, ледзь не з нажамі адзін да аднаго кідаюцца. Прыгледзелася Марылька і пазнала сярод іх таго, хто да яе ў сваты прыязджаў... Стаіць ён, размахвае вялізным нажом, разнімае другіх. „Відаць, гэта сам атаман разбойнікаў", — думае Марылька.

Завярнула яна ды пайшла хутчэй да кабылкі.

Плішчылася яна, плішчылася праз гушчэчу, усё адзенне на сабе парвала і заблудзілася. Туды-сюды кідаецца — няма кабылкі! Раптам перагарадзілі ёй дарогу два ваўкі... Стаяць ды зубамі ляскаюць. „Ну, — думае Марылька, — з'елі яны маю кабылку". Узяла яе злосць на ваўкоў, схапіла яна патарчаку і з крыкам кінулася на іх. Спалохаліся ваўкі смелай дзяўчыны, падцялі хвасты, ды падаліся ў гушчар.

Прабіраецца Марылька далей. Вось ужо і сонейка зайшло, птушкі сціхлі, толькі пугач крычыць сваё „пу-гу!" ды сава падлятае да яе на сваіх мяккіх крылах, ледзь не на галаву садзіцца. А як адлящць ды пачне выгукваць ды плакаць, бы малое дзіця, дык аж поўчак ідзе па лесе.

Выбралася гэтак Марылька на нейкую дарожку, бачыць, едзе на яе кабылцы якісьці чалавек. Прыгледзелася, аж гэта іх сусед, стары Ахрэм. Хадзіў ён па лесе з сякераю, шукаў якой патрэбнай дзеравякі ды натрапіў на прывязаную кабылку. Пагукаў — няма гаспадара. „Мабыць, яе зладзеі ўкралі ды схавалі тут", — падумаў Ахрэм. Адвязаў ён кабылку, сеў у драбінкі ды падаўся дахаты.

Пачуў Ахрэм голас, азірнуўся: гоніцца за ім нейкая ні то русалка, ні то ведзьма: косы распушчаны, адзенне на кавалкі пашматана... Давай ён кабылку паганяць, ад біды ўцякаць.

А русалка ўсё бяжыць за ім і нават па імені кліча...

Бачыць Ахрэм, што не ўцячы яму на кабылцы ад гэтай мары. Саскочыў ён з воза, схапіў сваю сякерку ды так падзгаў, што толькі пяты замільгалі.

Прыехала Марылька дахаты і расказала ўсім, дзе зладзеі жывуць. Сабраліся хлопцы, зрабілі ў лесе аблаву і палавілі іх.

Зажылі з таго часу людзі ў той аколіцы ціха ды мірна.

Праўду бо кажуць: бярэ не сіла, а смеласць.

Пазнаёмімся

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. К. Лібкнехта, 86, к. 1, кв. 40. Іра Грэкава, 6 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 9, кв. 26. Наташа Сушчанка, 4 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Каржа, 10, кв. 8. Віталік Ліхтаровіч, 4 клас.

* * *

БССР, 220079, г. Мінск-79, вул. Харкаўская, 1-А, кв. 4. Віка Багатка, 2 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 23, кв. 3. Іра Шырачэнка, 4 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 3, кв. 35. Наташа Селязнёва, 6 клас.

* * *

БССР, 220060 г. Мінск-60, вул. Волаха, 51, кв. 57. Юля Каледзіна, 4 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Волаха, 49, кв. 2. Оля Максімава, 5 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60. вул. Волаха, 49, кв. 16. Аксана Суботка, 4 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60. вул. Волаха, 49, кв. 23. Юля Ніціценка, 3 клас.

* * *

БССР, 220056, г. Мінск-56. вул. Папаніна, 14, кв. 2. Марына Кавалёва, 2 клас.

* * *

УССР, 349380, Варашылаўградская обл., Краснадонскій район, г. Молодогвардейск, ул. Земнухова, 3, кв. 19. Васильевой Галине. Дзяўчынка вучыцца ў шостым класе.

* * *

Андрэй Вакулеўскі, вучань восьмага класа, 17-208 Клейнікі, блок 53, кв. 4, Беластоцкае ваяводства.

Вясёлы куточак

* * *

Настаўнік звяртаецца да вучня:

— Праспрагай, калі ласка, дзеяслоў „ісці".

— Я іду... ты ідзеш... — марудна пачынае вучань.

— Хутчэй...

— Я бягу... ты бяжыш!

* * *

— Мама, у мяне пад канец навучальнага года будзе ўсяго толькі дзве тройкі.

— Малайчына! Пастарайся, каб і іх не было.

— Ну што ты! Тады мяне на другі год пакінуць...

* * *

У Паўлоўскіх зазваніў тэлефон.

— Галё! З кім я размаўляю?

— Са мной, Васем.

— Колькі табе год?

— Шэсць.

— Так... А бацькі твае дома?

— Няма.

— А хто-небудзь ёсць яшчэ ў хаце, акрамя цябе?

— Мая сястра.

— Ну, пакліч яе.

Праз некаторы час хлопчык зноў бярэ трубку:

— Галё? Вы слухаеце? Я не магу паклікаць сястру: яна вельмі цяжкая, і ў мяне не хапае сіл выняць яе з возіка.

Размалюй карцінку каляровымі алоўкамі.

Адрас рэдакцыі: „Зорка" 15-950 Białystok, ul Wesołowskiego 1

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 7 VI — 9.35 Film dla II zmiany: Ród Demidowów (2). 10.50 DT. 11.00 Domowe przedszkole. 16.25. DT. 16.30 Dla młodych widzów: Latający Holender. 16.55 Piątek z Pankracym. 17.20 DT. 17.30 Pegaz. 18.30 Bez próby. 19.00 Dobranoc: Takie sobie bajeczki. 19.10 Tele-gol. 19.30 Dziennik. 20.00 Monitor rządowy. 20.30 Ród Demidowów (2) — radz. film hist. kost. 21.45 DT. 22.15 Sport — ME w koszykówce mężczyzn: Polska — Francja. 22.50 DT.

Sobota 8 VI — 9.00 Sobótka oraz film z s. „Niebieskie lato". 10.30 DT. 10.40 Historia dramatu polskiego: Zofia Nałkowska „Dzień jego powrotu". 12.15 Kroniki lat pierwszych. 13.35 Jan Parandowski — w 20 rocznicę śmierci pisarza. 13.55 Świat z bliska — Peru. 14.30 Azymut. 15.00 DT. 15.10 Tel. lista przebojów. 15.30 W świecie ciszy. 16.00 „Królowa Bona" (6) film TP. 17.20 Sport — I liga piłki nożnej. 18.20 Pegaz. 19.00 Dobranoc: „Bolek i Lolek". 19.10 Żyć w krajobrazie. 19.30 Dziennik. 20.00 XXII Festiwal Piosenki Radzieckiej w Zielonej Górze — Koncert Laureatów. 21.30 Czas — magazyn publ. 22.00 DT. 22.05 Sport — ME w koszykówce mężczyzn: Polska — Jugosławia. 23.00 Kino nocne: „Ofiara" z serii „Sprawa dla dwóch" — film krym. RFN.

Niedziela 9 VI — 9.00 Teleranek oraz film z s. „Przemytnik" (11). 10.30 DT. 10.35 Wielkie rzeki świata — odc. pt. „Missisipi" franc. film dokum. 11.25 Galeria 37 milionów. 12.00 Siedem anten. 12.55 Kraj za miastem. 13.15 Tel. koncert życzeń. 14.00 Teatr młodego widza: Andrzej Maleszka „Ucieczka". 15.00 DT. 15.10 Wszystko albo nic (1) — teleturniej wiedzy o reformie gospod. 15.45 W starym kinie: „Fredek uszczęśliwia świat". 17.00 Wszystko albo nic (2). 17.35 Sport — I liga piłki nożnej. 18.25 Antena. 19.00 Wieczorynka: D'Artagnan i trzej muszkieterowie. 19.30 Dziennik. 20.00 Kto opłaca przewoźnika" odc. 8 — ost. „Córki Temidy". serial grecko-ang. 20.50 Klub międzynarodowy. 21.20 XXII Festiwal Piosenki Radzieckiej w Zielonej Górze — Koncert Przyjaźni. 22.50 DT. 23.00 Sportowa Niedziela.

Poniedziałek 10 VI — 16.25 DT. 16.30 Encyklopedia Telewizji dziewcząt i chłopców. 16.55 Kino zwierzyńca — Ogrody zoologiczne świata, odc. „Kair", film dokument. TV RFN. 17.20 Dziennik. 17.30 Wojsk. progr. public. 18.00 TV Informator Wydawniczy. 18.15 Klub Sześciu Kontynentów „Samuraje prawdziwi i nieprawdziwi". 19.00 Dobranoc — Kotek Hau. 19.10 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Teatr Telewizji — Scena Faktu „Jałta 1945 — dzień piąty, 8 lutego". 21.15 Muzyczny portret — Witold Rowicki. 21.45 Dziennik. 22.10 Pokój 408 — program interwencyjny. 22.40 Dziennik.

Wtorek 11 VI — 9.55 Film dla II zmiany „Okropności wojny" (1). 10.50 DT. 16.25 DT. 16.30 Dla dzieci: Kameleon. 16.55 Dla młodych widzów: Między nami i książkami. 17.20 DT. 17.30 „Pora umierać" — bułg. film fabul. 18.30 Kram — magazyn konsumenta. 19.00 Dobranoc: Garncarz Maciek z Malaczek. 19.10 Diagnoza. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 „Okropności wojny" film fabul. TV hiszp. (odc. 1). 21.10 Progr. pub. 21.40 DT. 22.00 Sport — ME — koszykówka mężczyzn. 22.40 Wayne Sleep i inni, cz. 1 ang. progr. rozr. 23.25 DT.

Środa 12 VI — 9.25 Film dla II zmiany: „Tankowiec w płomieniach". 10.50. DT. 16.25 DT. 16.30 Krąg — magazyn harcerzy. 16.55 Tik-Tak — magazyn dla przedszkolaków. 17.20 DT. 17.40 „Za młodzi na zmarszczki" rumun. film fabul. 19.00 Dobranoc. Miś Uszatek. 19.10 Piłkarska kadra czeka. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 „Tankowiec w płomieniach" radz. film fab. 21.40 DT. 21.50 Sport — ME — koszykówka mężczyzn. 22.00 Tak czy nie — Zielony eksport (progr. public). 23.30 DT.

Czwartek 13 VI — 10.50 DT. 16.25 DT. 16.30 Dla młodych widzów: O mnie, o tobie, o nas oraz film z s. „Na lewo od pingwinów" (9) odc. pt. „ZOO nie jest przytułkiem" film fabul. TV RFN. 17.20 DT. 17.30 Interstudio. 17.55 Witryna. 18.05 Patrol — wojskowy magazyn public. 18.30 Sonda — magazyn popul.-nauk. 19.00 Dobranoc: Krokodyl Mniam. 19.10 Mieszkać — wszechnica budowlana. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Teatr Sensacji: Georges Simenon „Bella". 22.05 DT. 22.30 Zawsze po 21-szej. 23.10 Sport — ME w koszykówce mężczyzn. 23.45 DT.

КІНО

Bielsk Podlaski. Ultimatum — pol. 10—11. I jak Ikar — fr. 12—13. Walka o ogień — kanad. 14—16.

Czeremcha Powiew burzy — radz. 12. Abba — szwedz. 15—16.

Czyże Bukareszt godz. 21.30 — rum. Ciepło — bułg. 12—16.

Hajnówka Biały lotos — chińs. 10—11. Kaskader z przypadku — USA 12—14. Czas apokalipsy — USA 15—16.

Michałowo A stawką jest śmierć — fr. 11—13. Cały ten zgiełk — USA 14—16.

Milejczyce Kanał — pol. Szpinak czyni cuda — czes. 12—16.

Narewka Anielska diablica — czes. Zerwane cumy — pol. 12—16.

Nurzec Postrzyżyny — czes. 12. Zapis zbrodni — pol. 13—14. Cienie gorącego lata — czes. 15—16.

Orla Droga daleka przed nami — pol. Ostrze na ostrze — pol. 12—16.

Rajsk Ptaki ptakom — pol. Marynia — pol. 12—16.

ШТО-ДЗЕ-КАЛІ

БУДЗЕ ДОМ НАСТАЎНІКА

У гміне Мілейчыцы працуе больш пяцідзесяці настаўнікаў, у тым ліку больш трыццаці ў самім Мілейчыцах. Не хапае некаторых спецыялістаў: паланістаў, настаўнікаў спеву і для навучання фізкультуры. Калі б былі кватэры, хутчэй можна было б знайсці гэтых педагогаў.

Таму ўзнікла думка, каб пабудаваць „Дом настаўніка". Быў створаны грамадскі камітэт пабудовы. Дагэтуль сабрана звыш паўтара мільёна злотых. Зараз камплектуюць неабходную дакументацыю і будаўнічыя матэрыялы. У будынку запланавалі кватэры для адзінаццаці сем'яў. (яц)

ПАСЯЛКОВЫ ДОМ КУЛЬТУРЫ

У Бельску аддалі ў карыстанне Дом культуры ў жыллёвым квартале на вул. М. Навоткі. У гэтым будынку глядзельная і клубная залы, чытальня, майстэрня для жывапісцаў і зала для рэпетыцый танцавальнай групы.

Новы аб'ект цешыць вока вонкавым выглядам, між іншым, у яго нештамповы дах і вокны (некаторыя з іх круглыя). Словам, культурны цэнтр з арыгінальнай архітэктурай. (яц)

НОВАЕ Ў БАНДАРАХ

У Бандарах і Людвінове электраманцёры пачалі перабудоўваць вулічнае электраасвятленне. Будуць ліквідаваны менш трывалыя драўляныя слупы. Іх месца зоймуць жалезабетонныя. Звычайныя лямпачкі заменяць яркія „яжэнёўкі". Як вядома, у гэтым кутку Беласточчыны заканчваюць пабудову аграмаднага вадасховішча. У Бандарах пабудавалі тыповы гарадскі жыллёвы пасёлак і курортныя аб'екты. (яц)

БЕЛАВЕЖСКІЯ ЛАЎКІ

Прамінулі ўжо тыя часы, калі ў Белавежы, амаль перад кожным домам, стаяла лаўка, на якой у свабодны ад дамашніх занятках час сядалі белавежцы, каб адпачыць, пагутарыць з суседзямі або проста паглядзець на прахожых. Але некалькі гадоў таму назад у розных пунктах мястэчка „вырасла" некалькі лавак са стрэшкамі (як на здымку). Хутка аказалася, што яны вельмі зручныя. Хваляць іх усе, а найбольш старэйшыя людзі, якія, ідучы ў краму ці ў іншае месца, маюць дзе на хвіліну прысесці. Адпачываюць на гэтых лаўках таксама турысты ў час наведвання Белавежы.

Прыдалося б крыху больш такіх лавак. Ды не толькі ў Белавежы.

Тэкст і фота П. Байко

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

181.	Мікалай Паўліч (Беласток)	— 1000 зл.
182.	Вучнёўскі кааператыў „Ютшэнка" пры Саставе швейных школ у Беластоку	— 1600 зл.
183.	Надзея Касабук (Беласток)	— 5000 зл.
184.	Пачатковая школа ў Вялікіх Тыневічах	— 1000 зл.
185.	Рыгор Монтач (Люблін)	— 200 зл.
186.	Міхал Вішанка (Мікулічы)	— 1200 зл.
187.	Пачатковая школа ў Маленіках	— 2365 зл.
188.	Аляксандра Бергман (Варшава)	— 490 зл.
189.	Кастусь Пятэльскі (Крушыняны)	— 343 зл.

Дзякуем.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова.
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы,
у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54,
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6,
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах,
у Саколцы, вуліца Варынскага 1,
у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ

Дні царкоўнай музыкі ў Гайнаўцы • Як былінка ў полі — замалёўвае з жыцця Міра Лукша • Барскі пачынае роздумы аб прамінанні • Пра Мінскае метро • Будзь кім хочаш, толькі не беларусам (?) — адгалоскі • Гутарка дзядзькі Максіма • Калі і смерць не спыняе • Хто ёсць Астронам? • У дотыку — як рука маці (таямніцы навокал нас) • Вылазка на чыгунку (ваенныя сцежкі) • „Зорка" • — Што-дзе-калі • Сардэчныя тайны • Гумар

— КАЛЯНДАР —

115 гадоў назад

9.6.1870 пам. Чарлз Дзікенс, англійскі пісьменнік.

85 гадоў назад

14.6.1900 нар. Міхась Забэйда-Суміцкі, беларускі спявак.

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

Галоўны рэдактар
Георгій Валкавыцкі

АДРАС РЭДАКЦЫІ

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-959 Białystok ul. Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 104 zł; półr. 208 zł; rocznej 416 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajdują się siedziby Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach;
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonuje używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch".
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, [illegible] Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr [illegible]. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze roku następnego oraz cały rok następny.
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 987/85 r. Nakład 5.000 G 9

ЁЛУПЕНЬ

Застольная бяседа была ў разгары, і мы пачалі масавыя гульні. Быў аб'яўлены бліц-конкурс на самы смешны твор з некалькіх радкоў аб нашай установе і яе людзях.

Калі ўсе здалі свае сачыненні, старшыня мясцкома Элі пачала іх голасна чытаць:

„Галоўны інжынер, малады, сімпатычны мужчына, мог бы і на нас звяртаць увагу. Гэта стымулявала б працоўнае саперніцтва. Прадстаўніца слабога полу".

Усе весела загаманілі. Я пагразіў галоўнаму інжынеру пальцам. Элі працягвала:

„Чым выклікана ў нас цякучасць кадраў? Радкаватыя ў нас кадры!.."

І зноў агульны смех. Я штучна нахмурыў бровы ў бок інспектара па кадрах. Элі чытала далей:

„Мой начальнік — ёлупень".

Настала магільная цішыня. Усе глядзелі адзін на аднаго: кіраўнік аддзела на свайго намесніка, той, у сваю чаргу, — на таго, хто рангам ніжэй. Толькі на мяне — ніхто.

— Подпіс! — рашуча патрабаваў адзін з маіх намаў.

— Ініцыял „Л", — разгублена паціснула плячамі Элі.

— Такога ў нас няма!

Тады я ўстаю. З цяжкасцю стрымліваю смех.

— „Л" — гэта я, дырэктар, — кажу, — я сам пра сябе напісаў. І, як бачыце, атрымалася забаўная гісторыя.

— Найбольш дасціпны жарт вечара! — абвясціў хтосьці.

Усе дружна падтрымалі.

— Дырэктару — галоўны прыз!

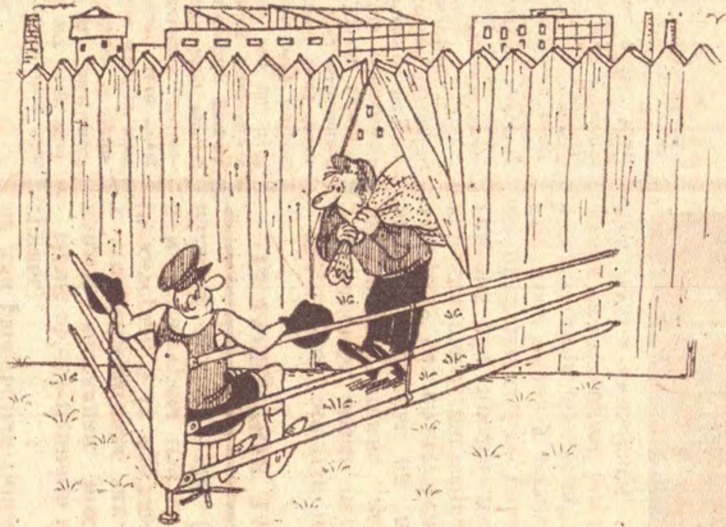
На наступным тыдні мяне знялі з пасады. Справа ў тым, што і нада мной быў начальнік.

Тойва Пруунсільд

— Ну, хутка мы паедзем?

НАВУКА

МОЦНАЯ ГАЛАВА

Калі Пятро Сцяпанавіч убачыў па тэлевізары, як яго сын моцным ударам галавы паслаў мяч у вароты праціўніка, ён радасна ўсклікнуў:

— Вось маладзец! Во галава! А калі ў школе вучыўся, дык усе гаварылі — безгаловы. Што яны цяпер скажуць?

ПРАЎДЗІВЫ СВЕДКА

Суддзя: — Папярэджваю! Вы павінны гаварыць толькі тое, што бачылі ўласнымі вачамі, а не тое, што чулі ад іншых. Спачатку адкажыце на некалькі пытанняў: Калі вы нарадзіліся?

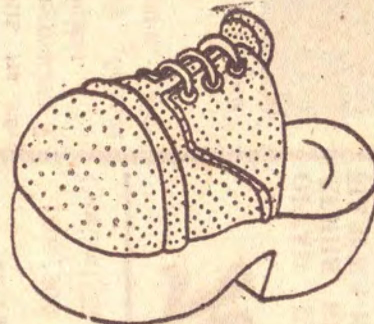
Сведка: — Але ж, пан суддзя, пра гэта я ведаю ад іншых.

КАЛІ Б НЕ КУРЫЎ...

Калі будзеш курыць, — кажа жонка мужу, то не дажывеш да старасці.

— Вось яшчэ! — адказвае муж. — Мой бацька курыць без перапынку і мае восемдзесят гадоў.

— Каб не курыў, — гаворыць жонка, — меў бы ўжо не менш, як сто.

Made in Zadrypanka

Выйшаў у людзі... і перастаў іх прыкмячаць.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Адзін шатландзец купляў тэлевізар. Прадавец паказвае яму тэлевізары розных марак, шатландзец круціць галавой. Тады прадавец кажа:

— Ёсць яшчэ адзін тэлевізар, які магу вам прапанаваць за палову каталожнай цаны.

— А колькі каштуе каталог? — адразу ажывіўся шатландзец.

*

Кліент атрымаў лякарства і выходзіць з аптэкі.

— Пачакайце! Пачакайце! — крычыць яму аптэкар. — Я даў вам мыш'як замест соды.

— Які жах! — усклікнуў кліент.

— Вядома, — згаджаецца аптэкар, — на розніцы ў цэнах я страціў бы два франкі.

*

У час карыды ўпершыню выступаў малады матадор. Бык атакуе, у вачах матадора лёгкі спалох, і ў гэты час чуваць голас з верхняй трыбуны:

— Не бойся, Экамільё, мы тут!

ДА ПАРЫ ДА ЧАСУ

Гарыць святло і ноч і дзень,
А ён сабе і ў вус не дзьме.
Каб не цярпела эканоміка —
Пара турнуць яго на сонейка.

Язэп Кудзеля

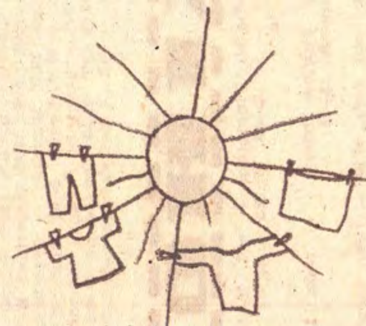
З „Весніка Задрыпоніі"

ІКЕБАНА НА МАРШЫ

У звычайны дзень садавод Варфаламей Начны падарыў сваёй жонцы Аглаі набор духмяных букетаў, сабраны ў найлепшых традыцыях ікебаны. У кампазіцыю ўвайшлі букеты партвейну, кагору і херасу.

УСЯКАЯ ЎСЯЧЫНА

Калі мульцімільянер Джэймс дэ Біл засядае ў сваім офісе, клеркі пачціва гавораць яму: „сэр", а калі ён вяртаецца дадому, жонка называе яго проста: „мульцік".

З чаго смяюцца суседзі.

Курёзы

КРЫВУЛІ ПАНА МІНІСТРА

У ФРГ дэбатуецца пытанне рэформы нямецкага правапісу. Сярод рашучых прыхільнікаў рэформы — Георг Гюльтэр, міністр культуры зямлі Рэйнланд-Пфальц. Якраз дзякуючы яго ініцыятыве ў Мангеймскім інстытуце нямецкай мовы створана камісія па гэтаму пытанню. Але, як можна меркаваць з паведамлення гамбургскага журнала „Шпігель", Гюльтэр ужо і цяпер, не чакаючы на рэформу, не вельмі лічыцца, ды й раней не лічыўся, з сучасным нямецкім правапісам: у час інтэрв'ю, якое ён даваў рэдакцыі таго журнала, яму прапанавалі невялічкі, усяго на дзесяць радочкаў, дыктант. Але і ў гэтых дзесяці радочках пан міністр умудрыўся зрабіць шэсць грубых памылак.

КАЛІ НЕ ШАНУЕ

Адной бальніцы ў г. Грынвіч (Англія) вельмі не шанцавала: толькі за адзін год у ёй узнікала некалькі пажараў.

У іх ліквідацыі вызначыўся сваёй бясстрашнасцю электраманцёр бальніцы Джон Джонс, за што, вядома, шчодра ўзнагароджваўся. Ды ўрэшце і самому Джонсу не пашанцавала: выкрылі, што тыя пажары ён сам і наладжваў.

Не давайце драмаць вашаму сумленню, інакш яно можа заснуць.